

Studiecirkel – häfte 9

Innehåll

Torp och torpare.....	2
Soldater.....	6
Gunna.....	32
Rogården.....	33
Lönnekulla.....	36
Gingsered.....	37
Älmås.....	38
Stenbacka.....	39
Stockabäck.....	39

Torp och torpare

Till H.R. inlämnades vid tinget i januari 1814 ett så lydande contract:

Undertecknade har avslutat följande contract med mannen Anders Persson vid Smedstorp: Att nämnde A. P:n skall på mina ägor få uppodla sig ett torpställe, som han och hans hustru i hela sin livstid skall åtnjuta och bebo emot följande villkor: Till man- och laduhus tillsläpper jag allt virke, timmer, telgde, bräder, sten, ler och sand, lim samt **täckefång** till taken, men byggning och allt annat arbete som fordras till husens iståndsättande skall Anders Persson på sin egen bekostnad utgöra.

Nämnda hemman skall han i 4 års tid åtnjuta utan skatt, men när de 4 åren äro förbi, betalar han i årlig skatt 4 rd bco, även skall han göra 12 dagsverken om året hela sin livstid, men om han skulle dö före sin hustru, så försvinna dagsverken i hennes återstående levnadstid. Även skall A. P:n äga rättighet taga vedbrand och ris på min skog så mycket han behöver.- som är slutat och överenskommet i vittnens närvaro, som skedd i Gingsered den 27 nov. 1813. Börje Larsson i Gingsered själv hållit i pennan. Nils Månsson i Björnhult förmyndare. Anders Jonsson i Furuberg förmyndare. Till vittnen Lars Ericsson i Gräsryd. Johannes Svensson i Rävlanda Östergården.

Även ingavs vid vt. 1814 följande contract upprättat emellan oss undertecknade som följer: Att jag Anders Gustafsson får tillstånd av Johannes Andreasson i Gällingsås nu i år att uppbygga en byggnad på skogen som tillhör mig Johannes A:n i G., på en plats belägen på Södra Fjällen så kallade Rörmosse ås. Detta nyhemman giver jag J. A:n Anders G:n lov att hugga timmer (till) var som han bäst finner och sedan nyttja det i tio års tid utan skatt eller dagsverken. Skogen får han nyttja efter behov till understöd och till gärdesgårdar, varemot jag Johannes Andreasson skall hava av torparen Anders G:n ett lass laggekärl vart år allt framgent.

Sedan efter tio års förlopp skall Anders utgöra ett dagsverke i veckan och det på skogsparken, som han bor på, eller penningar 8 rd. 32 sk. rgs. Således utgör A. G:n denne skatten eller dagsverken, vilketdera jag finner mig vara bäst betjänt med. Detta skall torparen Anders G:n äga, nyttja, bruka och bebo i sin och hustruns livstid och sedan får deras barn, om så täckes, nyttja och bebo samma framför någon annan.- Således är detta contract oss emellan avslutat och förklara vi oss å bägge sidor vara nöjde, som intygas i vittnens närvaro av Kleva den 13 maji 1813. Johannes Andreasson. Anders Gustafsson. Till vittne Lars Hansson i Häxbohl. Lars månsson i Henå.

Och jag Anders Gustafsson åtager mig att tillse skogen att ingen annan (!) där stjäla eller hugger.

Johannes Dahl på Smedstorp anklagade vid vt. 1827 torparen Peter Ljung under Smedstorp, som av länsman Hinriksson tilltalades för tredje resans stöld i grund av denna från Dahl ankomna skrivelse:

Högädle Herr Befallningsman!

Som min torpare Petter Jung under sin tjänstetid hos mig gjort sig flere gånger misstänkt för stöld och dessutom nu nyligen haft yttranden som göra honom till en för

allmänna säkerheten vådlig person, så anhåller jag att nämnde torpare måtte genom Eder åtgärd i häkte till nästa ting insättas. Vad jag tilltror mig kunna bevisa honom är följande:

1. Han har stulit och sönderhuggit tvenne sågblockar av björk.
2. Stulit trenne halmbuntar i hans lada under gammalt foder igenfundne.
3. Under det han burit säd av logen därmed fullstoppat sina fickor, som äro av den storlek att varje troligen rymmer en kappe (liter), vilket han ock har gjort under det han varit med tröskning sysselsatt.
4. Misstänker han icke utan skäl att hava från mig stulit flere tunnor potatis, ävensom att hava i golvet i mitt spannmålsmagasin borrarat åtskilliga hål och ur bingarne på det sättet uttappat säd samt sedan i hålen instoppat klutar av ett par honom tillhörande byxor.
5. Har han förliden höst till åtskillige personer utbjudit råg till salu, innan han själv hade någon uttröskat men jag däremot åtskillige gånger förmärkt att på min loge stöld av samma sädesslag samma tid var begången.
6. Har han yttrat att han skall slå ihjäl en och annan.
7. Varit tvenne gånger tillförene med spö avstraffad för begången stöld samt varit dessutom dömd för att hava med hugg och slag överfallit en av sina förra husbönder.

I anledning varav jag ödmjukast anhåller att nämnde Petter Jung måtte i förvar tagas, så mycket mer som de yttranden han haft icke göra någon säker till sitt liv.

Smedstorp den 26 jan. 1827 Johannes Dahl.

Svaranden lång till växten ock av stark kroppsbyggnad med mörkblå ögon, något mörkt hår och ögonbryn, förnekade däremot såväl att hava stöld hos Dahl förövat som att för dylikt eller annat brott tillförene hava varit lagförd och straffad samt uppgav att han var född 1796 utan att erinra sig dag och månad, på hemmanet Rennedal i Skadsjö socken, Wette härad, där han fader Jonas Jonsson ännu är boende. Att han vid 4 års ålder efter modren Britas död kommit till sin farbroder och därefter tjänt på åtskilliga ställen under samma egendom, dels på Rogården hos Olof Olofsson och dels på Kläppen och andra torp under Näs, att han för fem år sedan erhållit tjänst i Drängsereds by av samma socken, därefter i juni för omkring tre år sedan blivit stadssoldat i Göteborg men efter tre månaders tjänstgöring fått avsked och erhållit arbete i Hufdaby i Härryda socken hos Carl Velanders samt slutligen för två år sedan antagits till torpare under Smedstorp.

Torparen Lars Larsson på Brändesten vittnade att han vid jultiden 1825 i svarandens fähus sett två sågestockar, som liknat dem, vilka kort förut legat bland björkebygge, som tillhörde herr Dahl och dem svaranden då medgivit att han tagit därifrån. Ävensom vittnet kort innan Ljung häktades i hans lada funnit tre halmkärvar, dem Ljung sagt sig hava undfått av målsägaren.

Torparen Elias Olofsson avgav lika vittnesmål, upplysande jämväl att svaranden vid tillfällen då han och andra personer varit på tröskarbete hos Dahl stoppat en och annan handfull säd i fickorna, ehuru vittnet ej kunde bestämma huru mycket eller huru många gånger sådant skett, ävensom att några klutar, som varit instoppade i hål, vilka funnits i golvet till målsägarens spannmålsbod liknat ett par gamla svarandens böxor.

Torparen Bengt Hansson berättade att han väl sett svaranden släppa säd i fickorna under det vittnet, nästa vittne med flere tröskat, vilket Ljung gjort, fastän de närvarande tillsagt honom att sådant vore oriktigt.

Torparen Lars Persson hade funnit Ljung göra ren säd, som liknat herr Dahls och visste att han låtit mala sådan innan han avbärgat egen säd och hade vittnet varit närvarande då Ljung stoppat säd i fickorna, ehuru vittnet ej kunde säga till vad mängd sådant skett.

Hustrun Anna Wilhelmsdotter: Att svaranden förliden höst utbjudit 1/2 skäppa råg till vittnet.

Ljung sade, att den säd han utbjudit varit av hans egen gröda och förnekade alla tillgrepp. Uppskov.

Vid st 1827 förelåg den underrättelsen från länsman Hallberg i Wättele härad om Ljung, att denne för stöld inom Kullings härad blivit straffad.

Den tilltalade erkände härefter att han för omkring 10 år sedan eller innan han flyttade till Drängered vid en resa åt Alingsås tillägnat sig en kärra, varför han av Kullings häradsrätt blivit dömd och avstraffad med 8 par spö och undergått uppenbar kyrkoplikt, erkännande även att han vid de tillfällen han varit på Smedstorp och tröskat tillgripit något korn och blandråg men ej mera än 1/2 kappe.

Dom. Nämnden ansåg 1/2 kappe så beskaffad säd i värde kunna skattas till 8 sk. banco. Ljung bötar det tillgripnas fyrdubbla värde med 32 sk. eller i brist därav avstraffas med 6 par spö, 3 slag av paret, en söndag undergå uppenbar kyrkoplikt i Björketorps kyrka. Saken underställdes Göta hovrätt och skulle Ljung nu föras till fängelset i Vänersborg att där avbida hovrättens utslag.

Att en torpare kunde bli hemmansägare framgår av 1837 års dombok, sid 882: Inlämnades följande salubrev, som tillkännagav att vi av fri vilja och välberätt mod upplåta och försälja vårt ägande 3/32 mtl. kr. sk. Lönekulla till torparen Olof Andersson och dess hustru Brita Maria Andersdotter vid Barekulla för en till vårt nöje till betald och härmed kvitterad köpesumma stor 833 rd. 16 sk. rgs. Anders Ericsson och Elin Larsdotter i Räflanda. Vittnen Lars Andersson i Räflanda Måns Nilsson i Björnhult.

Att torp kunde säljas och dess innehavare var därmed fri från dagsverksskyldighet. Vi läser i 1841 års dombok: Torparen Carl Hansson vid Räflanda Östergården uttagit stämningen i Peter Månsson och dess hustru Kjerstin Olofsdotter, det till grund för huvudstämningen åberopade kontraktet företeddes och befanns av följande lydelse:

Jag undertecknad samt med min kära hustrus goda ja och samtycke upplåter och försäljer ett stycke mark s.k. Brändekulle beläget på Rävlanda Östergårdens skog med utvista märken för en överenskommen och till fullo betald köpesumma stor 133 rd 16 sk. rgs till Carl Hansson och Maria Månsdotter på Alebräcken. Jag säljare Olof Svensson i Rävlanda hugger och framskaffar två tolfte timmer i nästa vinter till hjälp till hus för köparen, tillika då köparen är dit flyttad skall han årligen på säljarens skog hava två famnar färsk ved samt något ris allt efter anvisning, tillika skall köparne hava gärdslä och stör så mycket, som erfordras till inhägnader för första gången. Då ovannämnda villkor av säljarna äro uppfyllda, så betalar jag köpare, sedan jag blivit skatteskriven för hemmanet eller torpstället 1 rd rgs om året, även skall de kreatur som födas på torpet få nyttja säljarens utmark vid alla tider på året till bete.-

Men nya dagsverkstorp kom till. Av domboken för tinget i maj 1841 inhämtas att Anders Larsson och hans hustru Kathrina i Bråta red Storegården den 4 maj 1840 lämnat skogstrakten Jämnekulla på 40 år till torparen Anders Pettersson och dess hustru Anna Brita att uppodla, bruka och behålla på följande villkor:

1. Skall ovannämnde torpare till mig utgöra 26 dagsverken om året vid den tid jag dem påfordrar, då han skall erhålla kost på stället.

2. Skall han till mig betala 1 rd. rgs i årlig skatt.-

3. Och när de 40 åren äro tilländalupne skall marken åter tillfalla hemmanet sådan som den befinnes, men husen äger torparen eller dess rätts innehavare fritt disponera och skulle torparens arvingar eller den rätts innehavare åstunda att framdeles efter 40 års förlopp begagna marken, skall han äga företrädesrätt framför någon annan efter överenskommelse.

En utjord av Hall kallad Wika, belägen vid Ensjön, lämnades samtidigt till soldaten Johannes K på 40 års tid mot sex dagar i slåttertiden och 15 rd. bco i skatt. Då K. skulle göra rätt för torpet genom denna skatt, kallas han i kontraktet arrendator. Domboken för 1845 innehåller en mängd torpkontrakt av vilka ett par nedan anföras.

Jag Anders Matiasson i Barekulla bortarrenderar ett stycke mark på min till hemmanet Barekulla tilldelat skogsmark beläget i Björketorps socken Kåsjödal med Ryggatjerns Kulle intill Ryggatjern och därifrån till Hattåsa mosse till Sven Gabirelsson och dess hustru Brita Persdotter på 50 års tid att få uppodla, bygga, nyttja och bebo mot nedannämnde villkor:

1. Skall arrendatorn årligen betala i arrende på den dag när stomhemmanets ordinarie räntor utbetalas 17 rd. 24 sk.

2. Hus får arrendatorn förse sig med bäst han vill.

3. Ris och vedbrand samt stängsel får på hemmanets skog begagnas när som däromkring bliver uppväxt.

När de 50 åren äro tilländalupne, så skall husen och hägnaderna tillhöra arrendatorn eller dess arvingar samt dessutom ersättning för gjord uppodling på Ryggatjerns kulle, emedan Kåsjödal (redan) är uppodlat, och det efter gode mäns bestämmande.-

Den 6 april 1825 upplät och försålde Anders Pettersson i Hall till sitt ägande torpställe s.k. Linåsen från **Måssabrohaller** rätt väst över Linåsa Måsse till Stora **Flakatjärns** berg, sedan därifrån till Linåsa måsses västra sida så mycket som sidlänt är till Asksjöbäck och därifrån till Karl Larssons skogsskillnad i Hall på 50 år för en köpesumma av 250 rd rgs, som till fullo betalats.

Soldaten Anders Dig och hans hustru Märta Månsdotter sökte inteckning å ½ mtl. Röberg enligt följande: ”Vi undertecknade såsom ägare av ½ mtl. Röberg antager härmed soldaten Anders Dig till torpare och dess hustru Märta Månsdotter på Blomsholm i 30 års tid eller så länge de lever med rättighet för dem att odla, bygga och bebo ett stycke mark uti vår hage 40 famnar norr om vår såg på östra sidan om vägen intill bäcken där skillnaden går emellan oss och Rogården samt dessutom skola de få uppodla och inhägnat det hörne å marken som är beläget utmed södra änden å deras gamla torp, som de å vår mark förut innehaft från sörvästra hörnet rakt intill körvägen där källan är belägen, emot det att de mot kost på stället utgör ett dagsverke i varje vecka som tager sin början vid midsommartiden år 1846. Röberg den 10 dec. 1844 Per Jonsson, Kerstin Andersdotter.

Slutligen hämtas ur 1847 års dombok följande kontrakt: Härmed upplåter jag och bortarrenderar till Anders Larsson och dess hustru Anna Johansdotter vid Buarås ett under mina ägor beläget torpställe Qviåsen kallat.

1. Tillträdet sker nu genast då arrendatorn får emottaga husen och hägnaderna i det ske de nu befinnas och förbinder sig jordägaren att hålla såväl man- som ladugårdshusen i hjälpligt skick under arrendetiden.

2. Ladugårdshusen nybyggas inom detta års slut då arrendatorn deltagar med 1/6 av arbetet därvid, men jordägaren framskaffar allt virket.

3. Uti årligt arrende betalar arrendatorn 10 rd. rgs och utgör 20 dagsverken årligen, så han åtnjuter maten på stället, ½ om vårtiden och ½ hösttiden de dagar jordägaren påkallar. För övrigt skall arrendatorn arbeta hos husbonden framför någon annan mot vanlig dagspenning.

4. Åtager sig arrendatorn att passa och såga för ägarens räkning på det såg när intill torpet, som jordägaren nyligen låtit uppsätta, då arrendatorn erhåller som ersättning härför 4 sk. för varje skuren tolfte bräder som han där kan såga. Björketorp Svensgården den 5 sept. 1842.

Anders Andersson. Härmed förklarar jag mig till alla delar nöjd Anders Larsson.

Soldater

Minst vart tionde hushåll i socknen var under indelningsverkets tid ett soldathushåll. Det är därför helt naturligt att man vid varje ting möter soldater, som av olika anledningar figurerar i målen, och att även soldathustrur ej sällan omtalas i domböckerna.

I januari 1740 hade kronobefallningsmannen Peter Hagelberg i skrivelse till häradshövdingen berättat att en soldathustru i Björketorps socken, vars man Anders Froman benämnd är kommenderad till Helsingborg, hon vid namn Brita, men fadrens namn är okunnigt, är den 2 nästlidne januari bleven död funnen uti sin egen stuga på Buerås knektetorp vid Hindås, varefter hon varit ensam, varföre ock som prästerskapet vägrat sig att begrava den döda kroppen till dess rannsaking vore föregången, så blev detta mål nu företaget.

Befallningsmannen tillfrågades om liket är synat och om några åkommor på detsamma funnits.

Svarade ja, gamla pigan Kerstin Andersdotter, som under mannens frånvaro haft sitt tillhåll uti knektetorpet, som varit den första som funnit denna hustru död liggande, och har Kerstin givit det till känna för rotebönderna i Hindås Anders Persson och Börje Bengtsson, vilka sedan synat den döde kroppen, innan den blev lagd i kista.

Dessa tvenne blevo framkallade och tillfrågade, hurudant de hava funnit liket, eller vad kunskap de kunna hava om dess död. Varuppå de bägge svarade, att gamla pigan, Kerstin har kommit till dem dagen efter nyårsdagen, som var onsdagen, och sagt, att denna hustrun Börta då låg i sängen i sin stuga död. Varuppå de bägge gått dit samt förut skickat bud till bonden Sven Andersson på Höksjöhult, som kan snickra, att han skulle gå till torpet att göra kista åt liket. Denne Sven Andersson var ock dit kommen, innan de hunno fram, och hava de alla tre funnit liket liggande i sängen samt var i stugan något varmt såsom utav den dagen tillförne uppgjorde elden samt liket ännu något ljumt, men de hava icke sett eller funnit på detsamma någon åkomma eller som att döden genom någon våldsamt skulle vara henne åkommen.

Frågades om denna kvinna varit något till år. De ovannämnda svarade, att hon har stora barn och efter tycke väl varit några och femtio år gammal, samt har hon ofta varit plågad av huvudsjuka och yrhet under de 20 års tid, som hon vid pass varit här i orten, så att hon stundom legat och stundom gått uppe.

Frågades huru den avdödas levnad varit. Svarade såväl utav desse ovannämnde tre så väl som utav nämnden, att det varit gott och har hon söndagen för Thomasmässedagen förlidet år varit till Herrans nattvard med mannen Froman, som då var hemma på permission och vilken därefter åter om Thomasmässodagen gått neder till Helsingborg.

Tingsrätten fann, att då såväl nämnden som den tillstädes varande allmogen om soldaten Fromans hustru intygat, att hon fört ett gott och kristeligt leverne, så må enligt 13 kap. 3 § Missg.balken hennes döda kropp ärliga (d.v.s. på kyrkogården och med vanliga ceremonier) begravas.

Till sommartinget 1744 hade överjägmästaren C.L. Jernschiöld låtit instämma interessenterna för Habäcks soldatrote Olof Ambiörnsson den äldre och Olof Andersson den yngre samt Bengt Svensson, Gabriel Jacobsson och Pehr Larsson, för att de skolat lockat och tubbat hans tjänstedräng Per Ingelsson utur dess hos honom antagne och lagstadde tjänst och därefter honom till soldat för deras rote lejt.

Vid höstinget 1747 väckte hustrun Ingrid Börjesdotter åtal mot sin man Nils Jonsson i Hall för att han tagit tjänstehjons städsel till nästkommande år av corporalen välborne herr Wilhelm Jernschiöld och följakteligen henne förlöpa vill, likaledes emot sina svärföräldrar Jon Carlsson och Anna Larsdotter för att de genom otidigt förvållande skola vilja driva henne utur huset samt vägra att till henne utgiva vad hon med sig i boet infört haver.

Nils Jonsson kunde väl intet förneka, det han tagit tjänstehjons städsel att i år tjäna hos corporalen Wilhelm Jernschiöld, men så har han sedermera låtit lega sig till soldat för Gisslå rote, och vill lämna hustrun att tillsammans med honom flytta på soldattorpet, det han till henne vill sig begiva, enär han tjänt sitt år ur, så framt hon emedlertid icke bliver bortkommenderad, ävensom hustru Anna Larsdotter förklarade, att hon eller hennes man intet har eller vill förvägra att utgiva de saker, som dess sonhustru fordrar, men hustru Ingrid Börjesdotter påstod sitt förra och ville intet begiva sig till sammanflyttning med sin man, alldenstund han efter sin moders ingivande henne ganska hårt hanterat.

Kyrkoherden välärevördige och högvällärde herr Samuel Ekman, som närvarande var, intygade, att hustru Ingierd Börjesdotter kommit till honom klagande över den hårda medfart, som henne av sin svärmoder och man vederfarits, och haver han i anledning därav rest till deras hemvist och förmant dem till ett skickeligt leverne, men sådant allt har hos dem intet velat uträtta, förmenandes att den klagande hustrun ej därtill varit orsaken utan till sådant oväsende alldeles oskyldig.

Nils Jonsson intalte, att han ingen otidighet emot sin hustru visat, men hon har ännu intet kunnat förlikas med hans moder och därför har han tagit soldatepenningar, på det hustrun måtte komma ifrån sin svärmoder att skiljas, och därigenom förmente han att oväsendet dem emellan skall komma att stillas.

Omsider kommo parterna sålunda överens, att Nils Jonsson giver sin hustru Ingrid till försörjning för sig och barn nu och i nästkommande år 30 daler smt, som hon av hans soldatelega skall hava att uppbära, nämligen 10 daler nu genast, 10 daler instundande jul samt

10 daler om ett år härefter och att hustru Anna Larsdotter utlämnar till Ingrid hennes i boet införda saker, vilken förening Rätten fann skäligt med domskraft gilla och stadfästa med tillsagd förmaning att Nils Jonsson och dess hustru bra som äkta makar anstår i sänja och enighet tillsammans, och på det sådant hädanefters så mycket bättre må ske, förelägges Nils 25 dalers vite, vartill han gör sig förfallen om han henne intet efterkommer utan på något sätt häremot sig förbryter.

Nämndemannen Nils Andersson i Bråta red väckte vid hösttinget 1750 åtal mot soldaten Nils Rosenlöf för emot honom utgjutne okvädensord och tillfogade ogrundade beskyllningar. Svaranden hade ej inställt sig. Vid följande ting anmälde nämndemannen, att oenigheten med Rosenlöf blivit förlikt.

Korporalen Hans Hultman och soldaten Carl Dahlman hade varit "otidiga" på kronostämman 1750 samt "utgjutit okväden och svordom." Vi lämnar det målet.

Anders Jönsson i Norra Gisleby stämde samtidigt sin medintressent i roten Andreas Andersson i Hall för det han emottagit 4 rd., på soldatens lön men dem till honom ej levererat. Svaranden hade ej inställt sig.

Länsman Holmsten tilltalade vid hösttinget 1761 gifta soldathustrun Kirstin Svensdotter på Björketorps Svensgårds soldattorp för bedrivet enfalt hor med ogifte soldaten Lars Broberg vid Elfsborgs regemente och majorens kompani. Kirstin bekänner att sedan hennes man soldaten Sven Sundberg avgått till Pommern, har Lars Broberg i början av oktober förlidet år på soldattorpet till henne inkommit och plägat köttsligt umgänge, varav hon blev havande och midsommaren detta år framfödde ett piltebarn, som ännu lever, varför hon underkastar sig laga straff, uppvisande ett brev av den 30 juni från hennes man, däri han förklarar sig vilja eftergiva och förlåta henne hennes äktenskapsbrott samt med henne sammanleva.

Frågades om Kirstin förr för lägersmål pliktat? Svar att hon år 1748 varit vid Marks häradsrätt anklagad, men som guldsmedsgesällen Lars Lorents henne under äktenskaps löfte hävdat, undslapp hon böta och allena erlade till kyrkan.

Frågades om Lars Broberg vistas hemma i orten. Svar att han för någon tid sedan blivit kommenderad till Pommern och dit avgått.

Målet uppsköts tills man fått Brobergs erkännande av lägersmålet samt bekräftelse på att Sundberg förlåtit sin hustru.

Vi sommaringet 1761 tilltalade länsman Holmsten avskedade soldaten Olof Lind och kvinnfolket Catharina Larsdotter för att de å Buarås soldattorp hos Linds sonhustru sammanleva såsom äkta makar, utan att vara sammanvigda, varföre åklagaren påstår att de må antingen skiljas ifrån varannan eller fullborda det dem emellan beslutna äktenskapet, såvida inga laga hinder i vägen ligga.

Olof Lind berättar sig varit soldat vid Cronhielmska regementet och tvenne gånger gift, men som han fattat kärlek för ogifta kvinnfolket Catharina Larsdotter från Hasslerör i Wadsbo härad och hon åstundar ingå äktenskap med honom, påstår han att sådant må dem tillåtas, sägandes att i anseende därtill att prästerskapet i Seglora församling och sedemera här i härade velat misstänka honom vara gift i Finland, har ej vigsel kunnat försiggå, utan saken hos högvördiga domkapitlet blivit anmäld, där den oavgjord vilar.

Länsmannen anför att dessa anklagade, vilka ehuru ej sammanvigda leva i bo tillhopa, varför han anhåller att de må påläggas flytta ifrån varannan, till dess de kunna erhålla tillstånd och uppvisa sådana besked, att lysning och vigsel kan försiggå.

Rätten prövade rättvist till följe av 12 kap. 3 § Giftmålsbalken pliktfälla Lind och Catharina för olaga sammanflyttning och pålagga dem ifrån varannan flytta, till dess dem kan bliva tillåtet i äktenskap träda och de äro sammanvigda, varå länsmän Holmsten åligger hava uppsikt, och därest Catharina ej ofördröjeligen begiver sig från orten och Lind, som vistas hos sin sonhustru, har han att försända henne till Alingsås fabrik eller annat närbeläget spinnhus att där förbliva och med arbete sig föda, till dess framdeles kan henne tillåtas bygga äktenskap med Lind, dock förmodar tingsrätten, att högvördiga domkapitlet i Göteborg, som om själavården haver noga uppsikt och därom drager nitisk försorg, lär med första avhjälp detta mål, på det Lind och Catharina må njuta delaktighet av salighetsmedlen (nattvarden!) och allmogen icke taga förargelse över deras förda levnad.

Följande upplysning får vi i domboken för vintertinget 1762: Efter förd brevväxling har kaptenen välb. herr Lars Stierngranat uti skrivelse av den 26 sistl. december översänt till domhavanden soldaten Sven Sundbergs uti vittnens coporalerna Jonas Segerstens och Jöns Gladas den 18 dec 1861 lämnade skriftliga utlåtande, däri han förmäler sig eftergiva sin hustru Kirstin Svensdotter hennes äktenskapsbrott, varförutan såväl herr löjtnanten Peter Bökman uti skriftligt bevis av den 23 dec. sistlidne styrkt av vittnena löjtnanten herr G. Baalack och fänriken herr Carl Mentzer, som bataljonspredikanten herr Peter Lidholm under den 21 i sistnämnda månad bevittnat, att de haft soldaten Broberg till förhör och allvarsamt förhållit honom hans brott, men han enständigt nekat och förklarat sin oskuld att ej hava hävdad eller rådt Kirstin Svensdotter med det framfödda piltebarn.

Kirstin inkallad berättar, att hon ej har någon annan barnafader att namngiva än Broberg, vilken verkligen henne hävdad och med det framfödda piltebarnet rådt uti kronoskattehemmandet Gräsryds hage. Rätten beslöt uppskjuta målet tills Broberg återkommit från Pommern.

Så kommer målet åter inför rätten vid hösttinget 1762. Parterna inställde sig båda och anmälde Broberg, att han finner sig skyldig och erkänner sig hava hävdad och med det framfötta barnet rådt Kirstin Svensdotter, varför han underkastar sig straff och säger sig icke vara i stånd att på den honom till nästa ting ålagde ed eller sig därigenom fria utan anhåller nu bliva dömd för sitt brott. glada

Rätten prövade rättvist döma de anklagade, som ej förr för lägersmål pliktat, för med varannan bedrivit enfalt hor att böta, Kirstin Svensdotter såsom gift 80 och Lars Broberg såsom ogift 40 daler, samt ålägga dem att giva till Björketorps kyrka Kirstin 2 och Broberg 4 daler, därest de även komma att undergå enskild skrift och avläsning i sakristian. Orka de ej med penningar plikta, komma plikten att i kroppsstraff förvandlas och Kirstin avstraffas med 20 par ris samt Lars Broberg med 14 par spö, tre slag av paret. Och emedan soldaten Sven Sundberg förlåtit sin hustru Kirstin Svensdotter hennes begångna äktenskapsbrott och förklarat sig framdeles vilja med henne uti äktenskap, sämja och kärlek leva, ty låter tingsrätten därvid bero.

Vid vintertinget 1763 anklagade hejderidaren Birger Bergendahl soldaterna Sven Sundberg och Lars Furugren för olovlig åverkan å kronans allmänning, den förre till 4 och den senare även 4 blocketräd, varav de låtit skära bräder och till Göteborg avföra.

Till att visa åtkomsten har soldaten Sundberg instämt sina rotehållare Carl Pettersson i Stockabäck och Sven Olufsson i Björketorps samt soldaten Furugren Bengt Persson, Jöns Assarsson, Erik Andersson och nämndemannen Anders Svensson i Furuberg att tillstå att de skänkt dem dessa blockar, för vilka de tilltalas.

Carl Pettersson tillstår att han lämnat Sundberg tre tolfte bräder och Sven Olufsson att han lämnat honom sina oxar att köra bräderna till Göteborg, föregivandes den förre att han huggit blockarna i sin enskilde hage, som han förmenar ej lär honom kunna betagas.

Bengt Persson med flera i Furuberg tillstå likaledes att de skänkt sin soldat Lars Furugren tvenne tolfte bräder, vartill de huggit två trän, som givit två blockar vardera, för vilka de vid förra tinget pliktat, men att undgå vidare besvär och lagsökning till att bevisa, att dessa bräder äro skurne av samma blockar, underkasta de sig heller den plikt lag förmår.

Efter någon föreställning åtog sig Carl Pettersson i Stockabäck att hellre plikta för tre timmerträd än genom lagsökning hindras från sitt arbete och bringas i större kostnad.

I juni 1764 uppvisades för tingsrätten en den 28 sistlidne april upprättad bouppteckning å kvarlåtenskapen efter avskedade soldaten Anders Smedberg i Lönekulla backestuga, som med döden avlidit och sig efterlämnat utom hustrun Ingrid Andersdotter sex barn, av vilka tre äro myndiga men de andra tre omyndiga, och befanns utav den hållne bouppteckningen att kvarlåtenskapen i boet efter åsatt värde bestigit sig till 408 daler och 24 öre men gäld och skuld till 49 daler och 25 öre smt.

Vi tar fram bouppteckningen ifråga. Anders Smedberg i Lönekulla backestuga, död den 5 januari, efterlämnade hustrun Ingrid Andersdotter och sex barn, sonen korpralen Eric Lilja, dottern Anna gift med soldaten Hans Lustig, Britta gift med båtsmannen Jon Frisk, Elin 24 år, Christina 22 år och Anna 15 år, på vilka tvenne ogifta omyndigas vägnar inställde sig den avlidnes närmaste släktinge åboen Anders Svensson i Habäck.

Bland boets tillgångar märktes ett bra förråd av kläder såsom en grå Wallmars råck 6 daler, en blå klädesväst 5 daler, ett blått wallmars livstykke 2, ett dito av kläde 3, en skinnröja 6, ett par skinnböxor 2,16, ett par gamla skinnböxor 1,24, ett par dito av kläde 1,16, ett par gamla stövlar 28 öre, en skinnmössa 6, en ullmössa 16 öre, en dito av kläde 1,16, ett par klippingshandskar 12 öre, ett par svarta läderhandskar 24 öre.

Men de största tillgångarna utgjordes av kontanta tillgångar, fordringar av ett femtiotal personer t.ex. Hans i Röberg 42 daler, Anders i Habäck 10,24, fogden på Smedstorp 5, Bengt i Willingsgårde 15, klockaren i Rogården 3, Anders i Hällingsjö 4, Lars i Wigtorja (ett torp) 1,8.

Flera vapenbröder hade också fått lån av Smedberg, t.ex. korpralerna Billing och Glada, soldaterna Broberg, Hagelberg, Dahlman, Hans Lustig och Sundberg.

Efter undfångna behöriga ordres tilltalade kronolänsmannen välaktad Sven Holmsten vid hösttinget 1766 följande soldathustrur, vilkas män såsom verkligen tjänstgörande bebo och bruka knektetorpen till rotarna, för det de förfallolöst skola uteblivit vid de i juni månad för innevarande år hållne kronolikvidationsstämmor, nämligen soldaten Lars Osbergs hustru i Barekulla, Sven Dahlbergs hustru i Dahlagården, korporalen Jöns Gladas hustru i Skiönnered,

soldaten Sven Sundbergs hustru i Gräsryd, Jan Angerstedts hustru i Stenbacka och Lars Tiäders hustru i Wärred.

Vid upprop infanns sig svaranderna en del själva, andra genom sina män, vilka enhälligt anhålla om befrielse från den påstådda plikten, helst de varit okunniga om deras skyldighet att infinna sig vid uppboresstämmer, emedan hittills alltid varit vanligt att stombönderna på roten vid de tillfällena utlagt hustrurnas mantalspenningar, som de sedan på männernas soldatlön innehållit och avdragit, försäkrandes likväl att hädanefter, sedan de nu fått närmare underrättelse om vad dem härutinnan åligger, icke skola visa någon tredska eller försummelse.

Svaranderna befriades denna gång från plikt men uppmanades att hädanefter till undvikande därav sig ifrån slik försummelse iakttaga.

Sven Eriksson och Anders Andersson i Björboås tilltalade i juni 1769 klockaren Anders Bengtsson i Rogården såsom deltagare i rotelaget för $\frac{1}{4}$ skattehemmanet Lilla Björboås för 10 daler smt, såsom sammanskatt till legan, som käranderna måst förskjuta till en annan rote, belägen i Marks härad, som avstått sin lejde vargeringskarl att bliva ständig soldat för denna rote.

Klockaren intalte härvid, att han trott det skatterna av torpet, som käranderna i flera år uppburit, kunnat svara emot denna utgift och han således undslippa all delaktighet härutinnan.

Kronolänsmannen Anders Munsterberg hade till hösttinget 1776 instämt soldaten Peter Ekström för att han uti fylleri och under eders utgjutande med hugg och slag överfallit sin rotebonde Måns Eriksson i Erikstorps Nedergård och honom tillfogat tvenne kötsår, fyra blodviten och flere blånader.

Soldaten Lars Hellberg hade till samma ting 1776 instämt skogvaktaren Ulric Ekman på Hellingsjö för att dennes ovanefulle kreatur skada grödan på soldattorpet, varjämte han även stämt samtliga sina rotebönder skogvaktaren Ekman, Per Persson och Andreas i Hellingsjö, Anders Olofsson i Kyrkebyen, Olof Jonsson och Måns Larsson i Rörsjö med påstående att de reparera torpet till fähus, loge och spjäll.

Parterna inställde sig, då käranden anmäler, att han är nöjd med den förening, som träffats mellan honom och Ekman, och att han emot de övriga roteintressenterna intet påstår, under yrkan att föreningen efterleves och fullgöres. Följande skrift inlämnades:

Till framdeles vänskaps bibehållande hava undertecknade på följande sätt blivit förenade; 1:mo föbinder jag Ulric Ekman mig giva soldat Hellberg för det mina kreatur honom skada gjort samt vad han efter kontrakt har att fordra tillsammans 3 riksdaler kontant och en stack hö och det i höst, ävensom jag 2:do föbinder mig nu insätta järnspjäll samt efter min andel i roten inlägga logetilgde samt vid torpet förbättra, vad som felas.

Fläskium den 24 oct. 1776

J Ulrick Ekman. Lars Hellberg.

Till vittne Birger Bergendahl. Jon P. Leenberg.

Vid hösttinget 1776 anklagade länsman Munsterberg soldaterna Olof Skog, Hans Modig och Anders Dahlqvist. Skog hade förlidne 2 juni vid det tillfälle, då han med de övriga svarandena rymt, låntagit av bonden Anders Isaksson i Buerås ett hästkreatur och av

gästgivaren Anders Bengtsson i Björlanda en sadel, vilka han utan tillstånd nyttjat vid rymmandet, samt härunder bortbytt hästen mot en annan med en bonde i Häståkra, Vedinge (nu Veddige) socken och Halland, därför å honom laga ansvar påstås, samt att Modig och Dahlqvist såsom i följe med Skog måtte höras och rannsaking undergå.

Ovannämnda soldater jämte norska mannen Hans Olofsson, som från kronofängelset på Ny Elfsborg hitskickats, förekommo inför rätten.-

Rätten hörde först Hans Olofsson, 25 år gammal, som berättar, att han var född i Norrige i Hattredals prästegård, tjänt i flera år hos en fogde Peter Jörgen Klauman, och som han befarade att bli skriven som soldat vid det gröna smolenske regementet, så har han jämte soldaten Skog rymt därifrån och begivit sig hit in i landet, i Strömstad anmält sig för magistraten och fått dess pass att resa till Göteborg för att söka tjänst, varunder han kommit med Skog hit till orten vid förlidet års slut, samt emedan han i anseende till sin mindre växt icke kunde antagas till soldat, så begav han sig till Örby prästgård, där han tjänt som dräng hos kyrkoherden Benick hela vintern över, och då Habäcks roteintressenter, som voro vacante för soldat, erbjödo honom sådan tjänst, har han med kyrkoherde Benniks tillstånd lämnat dess tjänst och kommit hit till häradet, men vid mönstringsmötet i Borås, då Skog blev antagen, har åter Hans Olofsson blivit casserad såsom av för liten växt till trosstjänsten, varefter han med Skog, Modig och Dahlqvist överenskommit att resa från orten åt Dannemark, till vilken ände han den 2 juni sistvekne av Sven Andersson på Korsslätts krog emot skjutslega fått en häst att endast nyttja den till Sandvad $\frac{1}{2}$ mil, men har i stället samfält med de övriga nämnde, som då begivit sig på flykten, brukat hästen 14 mil från Sandvad till Halmstad, varefter de blivit ertappade och hästen återfådd.

Hans Olofsson förnekar att han tillrätt de övriga tre att rymma. Skog berättar att han med Anders Eriksson i Buerås ingått köp om hästen för 100 daler smt, varpå han tagit den och föregivit att han skulle bruka den till Björlanda samt därefter återkomma och antingen lämna hästen tillbaka eller betala den av sin soldatelega och har Skog därpå med de övriga dess följe Hans Olofsson, Modig och Dahlqvist begivit sig neder åt Halland, där Skog bortbytt hästen till Anders i Häståkra och därefter nedanför Halmstad blivit gripen, då hästen honom fråntagits. Och som nu både Anders Isaksson återfått sin häst och Anders i Buerås ägt att av rotebönderna taga penningar för hans häst, så förmodar Skog att, sedan han är straffad för rymningsbrottet, han vidare ansvar undgår, varandes den sadel, som han fått av Anders i Björland, även honom tillställt.

Skog och Olofsson dömdes emellertid att böta 20 daler för sitt självsvåld beträffande hästlånen. Den senare tilldelades dessutom sex par spö för att han utan pass orten kringstrukit. Han skulle sedan med kronoskjuts avföras till K.B. i Göteborg, som om dess vidare fortskaffande till hemorten eller rättighet för honom att i riket kvarbliva sig täcktes utlåta. Rörandes Hans Olofsson, som icke äger att med penningar böterna betala, i ena bot brott sina med tretton par spö umgälla.

Till hösttinget 1778 hade länsman Munsterberg instämt soldaten Hans Modig och dess fästekvinna Helena Davidsdotter på Krättops (Kråketorp) soldattorp att antingen fullborda det dem emellan påbegynta äktenskapet med vigsel eller ock lagligen plikta för det de med varannan haft beblandelse, därav hon blivit havande och ett än levande barn framfött.

Helena hade inställt sig vid tinget, men Modig är, sedan han blivit instämd, orten förrymd.-

Soldater från avlägsna orter besökte ibland Björketorp. Därest de därvid begick någon olaglighet, kunde det gå dem som i domboken för 1781 berättar: För tingsrätten framställde länsman Johan Lenberg garnisonssoldaten Johan Ryberg, yrkandes å honom ansvar för att han den 14 sistlidne maj från Erik Jonsson vid Brändsten stulit 33 alnar lärft.

Rätten tillsporde Ryberg, huruvida han nu vid garnisonen är tjänstförande eller om han har något pass att förevisa, som tillåter honom att här i orten sig uppehålla, varpå han framviste en av generallöjtnanten m.m. – baron Johan Wilhelm Sprengtporten (**Sprengtporten** eller **Sprengtport**, var en svensk adlig ätt som tidigare hette Rolant. En gren erhöll friherrlig rang i Sverige, och en annan grevlig rang i Ryssland.) (född i Tobolsk i Sibirien 1720 under faderns fångenskap där, överste i svenska armén 1760, generallöjtnant 1775, död 1795) för honom utgiven permission att från den 19 juni 1780 till april månads slut 1781 för sina angelägenheters bevakande få resa till Jönköpings län och sig där uppehålla, och uppå tillfrågan, varför han icke inom april månads slut sig till regementet åter förfogat, kan han icke därtill giva vidare skäl, än att han, som låtit sig berätta, att vid det garnisonsregementet, varunder han tjänar, i år ingen mönstring kommer att ske, icke anser sitt inställande till regementet nödigt.

Ryberg tillstår, att han ute på marken den 14 sistvekne maji frånstulit Erik Jönsson vid Brändsten 33 alnar lärft, men sedan han av ryttaren Winberg och drängen Anders Svensson på Korsslätt blivit fasttagen, har han till Erik Jönsson avlämnat lärftet. Av nämndens tillkännagivande inhämtas, att detta lärft i värde av dem anses till 5 skilling alnen.

Ryberg dömdes att böta tre gånger så mycket som det stulna var värt eller 10 rd. och 15 sk. samt att i brist av botum avstraffas med sju par spö, tre slag av paret, samt att underfå en söndags uppenbar kyrkoplikt i Björketorps kyrka samt därefter försändas till regementskrigsrätten i Kalmar, därest han ej lär undgå ansvar för att han permissionen överskridit.

Soldaterna har som regel namn efter det säte, de tjänade för. Soldaten för Sjönnared hette Sjölin. Vi läser i 1790 års dombok, sid.901:

Änkan Karin Pehrsson vid Riskulla led i Sätla socken hade låtit instämma Anders Jansson och Bengt Larsson i Skjönnared, Bengt Bengtsson och Anders Jonsson i Stora Furuberg, Olof Ericsson, Assar Jonsson och Eric Andersson i Lilla Furuberg i påstående att betala innestående soldatelega till hennes avlidne son Johan Sjölin samt ett halvt års lön, tillsammans 20 rd. 10 sk. 6 rst (runstycken).

Kärandens ombud sekreteraren J. Felck andrager att Karins son soldaten Sjölin hade ingått kontrakt med svaranderna att emot 33 rd. 16 sk. lega och 6 rd, 32 sk. årlig lön bliva vargerningskarl för svarandernas rote, och hade Sjölin uppå legan uppburit 16 rd. 24 sk ock på lönen 3 rd 16 sk, så att nu ej återstod mer än de fordrade 20 rd, 10 sk, 6 rst. Han inlämnade ett kontrakt, vari följande villkor återfanns:

1. Så snart som karlen bliver godtagen så skall han hava hela legan som är 300 daler silvermynt på engång.

2. Uti lön skall han hava 40 daler eller 7 rd. 32 sk och 2 masker ull om året, så länge som han tjänar för vårt nummer.

3. Uti alla persedlar skall roten hålla både kläder och allt det som fordras till en soldat.

Skönered den 22 januari 1789.-

Svaranderna frågå ej att sig så förhåller, men förklara det sålunda att Sjölin skulle ej hava den i kontraktet utfästa lega med mindre att han även blevo till ständig soldat för roten antagen, och att K.B. i publikation utsätter andra villkor, vilka skola iakttagas för dem som till wargärningskarlar inskrivas, samt påstå ej allenast återbekomma de penningar, som de redan betalt Sjölin på legen utan ock undandraga sig all betalningsskyldighet med återstoden.

Hejderidaren J.K. Ekman vittnade, att Sjölin var i tjänst hos honom samma år, då han för svaranderna blev antagen till wargärningskarl och skulle Sjölin så snart han blivit inskriven undfå fulla legen eller 33 rd. 16 sk., vilken likväl fick till hälften innestå.

Bengt Bengtsson i Villingsgjerde vittnade lika med vad kontraktet innehåller utom det att godminne och städsle gavs av svaranderna utom kontraktet samt att Sjölin såsom vargärningskarl skulle hava den utfäste lönen 33 rd. 16 sk.

Till samma ting, hösttinget 1790, hade Anders Andersson i Gräsryd instämt corporal Engboms änka Kerstin Larsdotter. Anders förevisar en av Engbom utgiven sedel så lydande: Jag undertecknad tillstår mig vara skyldig till Anders Andersson i Gräsryd 7 daler smt, vilka jag utfäster mig att betala julen 1787. Lars Engbom. Till vittne soldat Ryberg.

Kerstin nekar till skulden och säger att den företedde reversen så mycket mindre kan vara av hennes avlidne man Engbom utgiven, som den ej med hans hand är skriven. Anders anhöll om anstånd med målet till nästa ting, till vilket soldaten Ryberg, som nu är i rysk fångenskap, torde vara till orten återkommen, då käranden genom dess hörande tror sig kunna bevisa käromålet.

Vid hösttinget 1792 kärade Lars Svensson, Carl Johansson, Anders Andersson och Johannes Nilsson i Gräsryd till soldatänkan Greta Hultman med påstående att hon återbär den lön, hon uppburit för sin avledne man året 1791 samt ersättning för att hon gagnade torpet berörda år.

Käranderna anföra, att soldaten Hultman, som blev kommenderad till Finland såsom ständig soldat år 1790, samma år i december månad där avled på något sjukhus utan att roteintressenterna därom kunde få kunskap, förrän följande året, då bataljonsadjutanten Lenberg sådant för dem omtalte, och att sig så förhållit, sluta käranderna med visshet därav, att de utbetalte vacanseavgiften för år 1791 och av denna anledning är det som de återfordra 1791 års lön samt ersättning för soldatetorpets avkastning samma år såsom med orätt av svaranden uppburen.

Svaranden åter förmodade att hon varit berättigad uppbära sin avledne mans lön och gagna torpet, helst henne var obekant när hennes man avled och hade kärandena dessutom ej styrkt, att Hultman dog 1790.

Soldaten Carl Hofman kärade vid samma ting till Jonas Israelsson på Smedstorp för innestående julekost, drickespenningar vid regementsmötet, obetald lön samt reparationer vid soldattorpet.

Häruppå genmäler Jonas Israelsson att som han blott är dräng på säteriet Smedstorp hos handelsmannen herr G. Brinck, icke kan till någon del ansvara för sin husbondes utbetalningar, i grund varav han undandrar sig svaromål under hemställan om ej käranden, som med stämning vänt sig till orätt man, borde svarandens kostnad och tidsspilla ersätta.

Käranden anför, att då Israelsson förestår alla herr Brinks angelägenheter, som angå dess lantegendom Smedstorp med underliggande hemman samt har befattning med alla utbetalningar på stället, förmodade han även att svaranden skulle vad denna sak rörde anses såsom herr Brinks syssloman och i anledning därav göra käranden vad denna sak anginge laga genmäle.

Soldaten Qvick på Röbergs torp hade till tinget i februari 1791 låtit inkalla sina rotebönder Sven Olofsson, Olof Månsson, Isac Andersson och Peter Ohlsson i Röberg för det de ej reparerat soldattorpet utan att grödan 1789 blev genom takets på ladugården bräcklighet fördärvad samt ansvara den förre att de ej 1790 höstat soldattorpet samt att 1789 en lycka blivit oslagen.

Svarandena andraga att vad grödans inbärgande vidkommer, hava de därutinnan ej eftersatt sin skyldighet utan i medio augusti år 1789 densamma avbärgat med 4 ½ dagsverke på fjärdingen, då höet väl bärgades men att Qvicks hustru av Ståhlberg och en delägare i Fjällastorp tagit betalning för höbärgningen, varigenom en del av soldattorpets äng blivit oslagen, så att Qvick i den delen till stämningen varit obefogad. Om höet genom takets bristfällighet på ladugården av väta blivit skadat och fördärvat, så vore soldattorpets vidmakthållande en tillsyn, som hela roten gemensamt tillhör, efter ladugården emellan rotehållarna är odelt och varken Anders Ståhlberg i Röberg ej heller åboarna i utroten Fjällastorp äro instämde, så undandraga svarandena sig allt svaromål härutinnan, till dess sådant försiggått.

Rätten ålade Qvick att låta inkalla även de övriga roteinteressenterna till nästa ting.

Vid sommartinget 1791 påstod länsman Olof Lenberg ansvar på Nils Lundahl, Assar Hansson, Erik Andersson och Erik Bengtsson i nedra Wärrad för att de skolat fallit Kungl. Majts befallningshavande i ämbetet. Svarandena var tillstädes, då käranden anförde, att sedan soldaten Hallberg, som varit fången i Ryssland, hemkommit, har han tagit lega av Björboås rote, varefter svarandena för 14 dagar sedan en söndag om aftonen före kl. 9 gått hem på Hallbergs torp och tillspikat dörrarna för ladugården, där grödan för detta år varit inbärgad, vilken tillhört Hallberg, och har denna kvarstad räckt åtta dagar, efter vilken tidsförlopp svarandena brutit kvarstaden.-

Rätten prövade skäligt att med stöd av 1 kap 4 § balken (inte angivet vilken balk) härför sakfälla svarandena till 20 dalers böter vardera, varförutom de, som sådant brott på söndagen begått, böra var för sig böta 10 daler smt, vilka alla böter utgå i rd räknat efter 3 daler på riksdalern och utgöra sammanräknat 30 rd. specie.

Till tinget i februari 1793 hade de fyra bönderna i Gräsryd instämt deras medintressent i roten Anders Assarsson i Hestra Tubbegård (i Bollebygd socken) för att han icke utgjort sin skyldighet till soldaten. De ingav en så lydande räkning:

Räkning för vad som Anders Assarsson uti Hestra kommer att betala till Stamgården Gräsryd no 253 nämligen: för släpe- och uppklädningsmundering till soldaten som kostar 1 rd. 28 sk specie. 1792 för uppsåningen på soldattorpet en skäppa spannmål 36 sk., för det arbetet som därvid gjordes som var ett ökedagsverke 16 sk, för fönstret lagas på torpet 1 sk. 5 rst, drickspenningar till soldaten 1 sk. 9 rst. 1792 års vacansepennningar 15 sk. 4 rst. Släppt till ull till ett par strumpor samt binnelöhn 2 sk. 7 rst. Summa 3 rd. 9 sk.

Dom: svaranden erlägger 3 rd. 9 sk. med ränta 6 % för hundralet ifrån lagsökningsdagen samt 1 rd. i rättegångskostnad.

Målet mellan rotebönderna i Gräsryd och soldat Hultmans änka företogs åter vid vintertinget 1793: Nils Andersson på Högen vidgick, att han, som statt avlidne Hultman till wargjernings, utfäste honom 2 rd. i handpenningar smt samt 33 rd. 16 sk. i lega och 4 rd. i lön, därvid Hultman förbehöll sig att roten skulle uppbygga en stuga åt hustrun, om han bleve kommenderad, det även Nils Andersson lovade, Hultman hade därpå vid rekryteringen icke för wargjerningskarl blivit insatt men vid andra rekryteringen därefter till ständig karl för roten blivit antagen.

Käranderna styrkte nu med fältväbeln Gustaf Lenbergs bevis av den 2 febr. detta år att avledne soldaten Petter Hultman för Gräsryds rote no 153 enligt annotationsrullan vid Kongl. Elfsborgs regemente med döden avgått i nov. 1791 samt uppgåvo att Greta Hultman således år 1791 uppburit på sin avlidne mans lön 4 rd. i penningar, tre halvskäppor strid säd, julekost och 3 merker ull (se tidigare masker ull), varförutan yrkades att för det hon gagnat torpet i skatt av henne 4 rd, för 40 dagsverken 2 rd, använde på grödans inbärgande samt för våren 2 rd., avstodo parterna å ömse sidor ifrån sina stämningssmål, därvid rätten lät bero.

Vid hösttinget 1793 tilltalade coporalen Sven Norling Måns Bengtsson i Björboås för det han kallat käranden tjuv och överfallit honom med otidighet, varemot Måns återstämt Norling för det han olovligen tagit havre utur genkärandens säck på Fläskjums gästgivaregård samt givit både sin och pappersmästaren Ekelunds (på Bosgården i Sätilla) hästar därav.-

Förste svaranden erkänner att han kallat Norling havretjuv, vilket skall härrört därav, att Norling verkar skolat olovligen tagit från andre kärande.-

Måns Bengtsson i Björboås var korporal Norling till detta ting instämd för att han slagit käranden vid auktionen, som hölts på Smedstorp den 19 augusti sistlidne. Norling förnekar enständigt tillmälet, Per Larsson i Björboås såg att soldaten Fogelberg fattade uti käranden, som föll omkull, varunder Norling kom in och frågade om Måns ville slåss med soldaterna. Vittnet som gick ut, såg i övrigt ej, huru vidare tillgick, i anseende därtill att mycket folk var på stället och kunde ej förmärka att käranden ofredade någon.

Isac Andersson i Bråta red hörde att Fogelberg och käranden voro oeniga, då Norling och Assar Hansson i Värred även inkommo och såg vittnet Norling skuffade Assar samt gav honom några rapp, fann kärandens öga vara blodigt och hörde, att Måns kallade Norling havretjuv.

Olof Gustafsson i Rävlanda blev varse på auktionen att Fogelberg och Måns voro tillsammans, varvid Norling tillkom, som fattade uti Måns, slog honom med en käpp, varefter Måns blev blodig, det han ej var förut.-

Till ht 1802 hade soldaten Göthe instämt sina rotebönder Anders Hansson, Swen Jönsson och Karl Larsson i Gisslå med påstående att av vardera utbekomma 3 rd. 32 sk. för det käranden utan att begagna sitt torpställe uti elva månaders tid icke vistats på roten eller där erhållit mat och uppehälle. Varemot svaranderna återstämt Göte med påstående att till stamgården avlämna släpemunderingen.

Vittnet bataljonsadjutanten Lenberg utsade att svaranderna vad Göte i vittnets närvaro träffat den överenskommelse att betala käranden för det han icke vistats på roten under den tid

svaranderna innehaft torpet och att vittnet för övrigt har sig bekant, att käranden icke fordrat mer ersättning härför än rotar i allmänhet betala till sina soldater.-

Varefter parterna på föreställning av domstolen träffade den överenskommelsen att svaranderna till käranden genast utbetala 2 rd. vardera för den tid av elva månader, som Göte icke erhållit mat och uppehälle hos svaranderna, och att Sven Jönsson särskilt utbetalar en återstod till käranderna på legan med 1 rd. ock Karl Larsson innestående lön 24 sk.

Vid ht. 1807 hade sockneskräddaren Pehr Bengtsson i Sandlid låtit instämma åboerna i Dalagården nämndemannen Måns Svensson, Erik Persson och Hans Persson att betala käranden skräddarlön för det han sytt deras soldats klädning (uniform!), varemot de genstämt Pehr Bengtsson i påstående, det han måtte själv vidkännas denna förlust, sedan klädningen vorden kasserad, varförutan de yrka kärande måtte ersätta dem deras lidande härvid och med penningar betala klädernas värde.

Genkäranderna ingiva ett så lydande betyg: Soldaten no 266 Hans Dahl för roten Dalagården, vars släpmondering är kasserad får undertecknad på begäran till Erik Pettersson i Dalagården som bevis meddela. Ansered (Hyssna) den 17 sept 1807. J. G. Hoof Sergeant.

Efter uppläsande varav käranden väl medgiver att ifråga varande soldatklädning blivit kasserad, men som soldaten på mötet nyttjat densamma i stället för att straxt återlämna den till käranden,, om den varit felaktig i syningen, så tror Per Bengtsson sig däruti finna anledning att äska bifall av stämningsmålet samt ogillande av genkäröpåståendet.

Utslag: Enär käranden icke förrättat sitt syarbete å klädningen ifråga bättre än att detsamma blivit kasserat, har han icke förtjänt den lön, som honom annars och om arbetet varit försvarligt tillkommit. Vadan ock hans stämningspåstående ogillas.

Beträffande genkäromålet, så emedan roteinteressenterna icke straxt återställt käranden klädningen, utan låtit soldaten en tid nyttjat densamma, varigenom klädningen nu icke kan vara i det stånd som då den från käranden togs, ty anser HR vid sådant förevettande sig varken kunna ålägga Per Bengtsson att merberörde klädning återtaga eller i övrigt någon ersättning vidkännas, utan bliver alltså genkäromålet även ogillat och rättegångskostnaderna parterna emellan kvittade.

Vid ht. 1807 ställdes Hans Bengtsson och Johannes Olofsson till ansvar för att de förleden sommar skolat överfallit käranden med eder och förhindrat honom att skjutsa soldaten till regementsmötet samt änteligen med våld och förhindrat honom skjutsa till regementsmötet samt änteligen med våld tagit den s.k. rotekistan från Wilhelm.

Svaranderna yttrade, att de efter vanligheten vid omnämnde tillfälle bort köra omrörda soldatkista och därför jämväl försökt att kistan åtkomma, men att käranden då densamma återtagit och till bestämd ort avfört och neka i övrigt svaranderna att de vid åtalade tillfälle i svordom utfarit.

Vittnet Per Andersson i Fjällastorp känner, att efter vad rothållare söndagen före avmarschen beslutade, att käranden först skulle börja skjutsa soldaten och köra kistan från roten till Sandvad, och de övriga rotehållare i deras tur och ordning.

Isak Svensson vittnade lika med förra vittnet och att rotehållarna då endast voro sammankallade för att avgöra sins emellan rörande skjutsningen.

Nils Andersson i Värred såg blott att svaranderna i början lika som käranden ville köra kistan och därför en stund efter vittnets ord togos härom med Vilhelm, vilken dock behöll kistan.-

Det hände under vt. 1809 att korporalen Johan Skön instämt med sina rotebönder Andreas Jönsson i Skönnared samt Johannes Eriksson och Olof Jonasson i Laggaregården, rörande ersättning för husens vanvårdande samt förorsakad ofred på säd och gräs vid Sköns åboende soldattorp åren 1806, 1807 och 1808 överenskommo parterna efter någon ordväxling på domarens föreställning att låta saken falla, emot det att Laggaregårdens åboer erlægga till Skön en halv tunna potatoes samt att Lars Bengtsson och Andreas Jönsson likaledes betala vardera 4 rd. rgs. Och äro parterna även därom ense, att ett vite av 6 rd. 32 sk. banco bliver stadgat för svaranden, var till de skola vara förfallne, om de icke den 1 maji varje år hava sina hägnader och gärdesgårdar i laggilt stånd.

Vid st. 1809 företeddes en ”räkning som visar vad som är åtgått till soldaternas utrustning såväl ständige (soldaten) som vargärdsningskarlen för roten no 236 Kinna:

Städja till soldaten Ring 2 rd. rgs., rekryteringsbesvär 6 rd 24 sk., gominne till soldatehustrun 2 rd, för upplädning 15 rd. skjutspenningar för soldaten till torpet 3 rd, för ett stop brännvin när soldaten kom till torpet 40 sk., emottagit soldaten med förplägning när han kom till torpet 2 rd. 40 sk., bevillning för vargärdsningskarlen Kiäll 12 sk., för soldatens gevär skurat 8 sk, till hatt med behör 3 rd, en säck 24 sk., rekommendationspenningar till att få karlar 4 rd. 10 sk., betalt på legan till Ring 5, till soldaten Ringberg för innestående spannemål per en mark ull 9 rd. 36 sk. 6 rst.

Till st. 1809 hade avledne soldaten Glads hustru instämt sin avledne mans rotebönder för innestående soldatelön efter kontrakt nämligen Måns Bengtsson i Gisslå i st. f. julekost 28 sk., Andreas Svensson därstädes för 1 rd. 20 sk, Lars Bengtsson i Gislå 40 sk. samt Erik Jönsson i Gunna 20 sk. allt riksgäldsmynt. Måns Bengtsson hade förfallolöst uteblivit. Erik Jönsson erkände till betalning de omstämde 20 sk., men de övriga svarander bestridde skulden och åtogo sig edeligen styrka, att de till fullo gottgjort avledne Glad i lifstiden allt vad de varit honom skyldige.

Måns Bengtsson i Gislå kände till Gunilla Svensdotter, Elin Andersdotter och änkan Annika på Gislå soldatetorp för att de uppbränt gärdesgården vid sökandens soldatetorp.-

Vid samma ting 1809 kände soldaten Anders Quick till sin rotebonde Wilhem Månsson i Röberg med påstående att i likhet med övriga roteinteressenter betala 4 kappar blandråg och 4 kappar potatis samt tre års rest på soldatelönen med 7 rd. 24 sk. riksgälds och sluteligen åläggas att genast iståndsätta hus och gärdesgårdar vid kärandens soldatetorp.

Svaranden erkände att hans roteinteressenter betalt käranden de fordrade 4 kappar blandråg och 4 kappar potäter, men han kan för sin del icke förmås härtill, dock åtar han sig att i stånd sätta hus och gärdesgårdar vid soldatetorpet samt att för övrigt med ed styrka att han betalt käranden de omstämde 7 rd. 24 rgs efter det med käranden upprättade kontraktet.

Kärandens ombud nämndemannen Carl Jönsson i Gunna anmälde, att Quicks fordran 7 rd. 24 sk, rgs härlede sig därifrån att käranden ej utfått sin lön efter kontrakt i banco från 1804 till 1808, men detta ombud avstod likväl påståendet (fordran) härom intill dess Quick från krigsorten (i Finland!) hemkommer samt påstod i övrigt vad stämningen innehåller.

Utslag: Som det blivit upplyst och av svaranden medgivits att käreandens övriga roteinteressenter till honom betalt den omstämde spannemål och potäter, måste även käreanden i likhet med dem avbörda sig denna plikt. I anledning varav svaranden rättvisligen förbindes icke allenast att gottgöra 4 kappar blandråg och 4 kappar påtäter in natura eller efter i orten gångbart pris utan ock att vid 5 rds banco vite genast iståndsätta hus och gärdesgårdar vid soldatetorpet efter lag samt sluteligen med 2 rd 8 sk. banco gottgöra käreandens havde rättegångskostnader.

Vidare finner man i domboken vid ht. 1809 följande dokument. Jag Eric Storm arrenderar med min kära hustru Annas samtycke mitt boställstorp i Björketorps socken Gissle kallat med åbyggnader, åker och äng till vargeringskarlen vid Kongl. Elfsborgs regemente Nils Hult samt dess fästekvinna och tillämnade hustru Ingrid Larsdotter att nyttja och bebo på ett år räknat från nedanstående dato med sex veckors uppsägning å ömse sior, för en överenskommen summa av 25 rd. uti riksgäldssedlar med sådant förbehåll att hälften av förenämnda summa 12 rd. 24 sk. betalas 14 dagar härefter och andra vid nästa october månades början varje år under kontraktstiden.

Bostället skall enligt mitt kontrakt med rotehållarna av dem besås till så stort utsäde och sortement de själva veta, grödan såväl som höet inbärgas av roten till hyresfolket, höstbete erhålles å ägorna och allt detta tillägnas hyresmannen, som skall väl vårda åbyggnaderna.

Nya Elfsborgs fästning den 8 maj 1809. Eric Storm no 265 vid förste majorens kompani av Elfsborgs regemente, Nils Hult no 201 vid samma kompani.-

Några soldater från Björketorp blev offer för sjukdom och umbäranden under det föga ärorika finska kriget 1808-09. Deras änkor kunde få strida med snåla rotebönder för att utfå, vad de enligt kontrakt äge rätt till.

I oktober 1809 var Andreas Svensson och Lars Bengtsson i Gislå anlagda att enligt rättens beslut vid samma års sommaring vid tinget med ed fria sig från avlidne soldaten Gladas änkas såväl mot dem som mot de övriga rotebönderna väckta påstående om betalning för innestående soldatelön efter contract.-

Änkan anmälde att hon med Lars Bengtsson träffat förening, men emot Andreas Svensson, som nu varken kom tillstädes eller lät förfall anmäla, påstod hon den påföljd lagen i thy fall utsätter.

Utslag: Enär svaranden Andreas Svensson brustit att den honom förelagde värjomålsed, prövar Häradsrätten med stöd av 17 kap 31 § Rgsbalken (rgs kan vara rättegångs-) rättvist ålägga honom att omstämde 1 rd. 20 sk. rgs. genast gottgöra samt dessutom gälda ankans vid tvenne ting förorsakade rättegångskostnad med 1 rd. 24 sk. banco.

Vid tinget i maj 1813 uppropades uppskjutne saken emellan soldaten Fogel käreande samt dess rotebönder Petter Svensson och Olof Börjesson i Hall svarander angående betalning för 1811 och 1812 års innestående soldatelön, och inställde sig för käreanden kronolänsman Hindriksson, som anmälde, att dess huvudmans fordran består i följande av roteinteressenterna utfäste men hittills eftersatte poster för nästlidet år 1812 nämligen: Lön och beklädnadspersedlar 5 rd. 26 sk., ¼ tunna korn 4 rd., två lass ved 2 rd, 2 kakor och sovel, 2 st. ljus och 2 kärvar halm.

Utslag: Som svaranderna brustit åt den dem förelagde ed samt för övrigt ej gjort någon anmärkning emot kärandens krav, så finner H.R. rättvist ådöma dem att de omtvistade 14 rd. 26 sk. till käranden genast utgiva samt med 2 rd. 32 sk. banco lagsökningskostnaden ersätta.

Vid vt 1815 förekom ett mål mellan corporal Sköns hustru Sara Skön kärande och Gunne Persson i Skönered svarande om ersättning för att svaranden sått oduglig havre på soldattorpet. Parterna träffade inför rätta den förening, att Gunne för den omstämda skadan och rättegångskostnaderna betalar till Sara 3 rd. banco.

Efter erhållen stämning å herr Johan Björnwall på Hellingsjö fullföljde soldaten Hell personligen sitt påstående om ersättning för att Björnwall såsom rotehållare icke föranstaltat att åkern vid Halls torp sistlidne höst blivit behörigen körd, för att fähuset vid torpet icke blivit iståndsatt så att kreaturen där kunna bärga sig samt för att käranden då han till Göta canal sistlidne sommar avgick blivit nekad medtaga den till kronomunderingen hörande hatten, varigenom han blivit nödsakad för sig anskaffa en annan hatt samt svaranden dessutom åläggas utbetala innestående soldatelön och därjämte besörja den räkning, han med svaranden uppgjort.

För Björnwall inställde sig vice kronobefallningsmannen Hindricsson och inlämnade tvenne så lydande räkningar:

1. Till handelsmannen herr Johan Björnwall försäljer jag följande kreatur och persedlar i anledning herr B. för mig utlagt och betalt kronoutlagor för 1812 och 1813 samt desslikes erhållne varor, tillsammans 14 rd. 4 sk. riksgälds, nämligen: Ett vitt får med tvenne lamm 5 rd., en ny furukista 4 rd, ett gammalt skrin 1 rd., en gryta 2 rd. 20 sk, en drickatunna 1 rd. 32 sk. Sa 14 rd 1 sk. Oset den 24 april 1813. Sven Hell soldat själv hållit i pennan. Till vittne Himmelman.-

Av räkning nr.2 framgick, att Hell hade att fordra lön för åren 1814 och 1815 med 4 rd. om året, men Hells skulder till Björnwall var så stora, att B. ändå hade till godo 9 rd. 29 sk.

Om soldaten Dahls död läser man i domboken från vt. 1816: På anmälan av herr fänriken Silfverhjelms hos kronolänsmannen i orten rörande soldaten Dahls timade död, därtill han själv skall varit vållande, har länsmannen översänt till domhavanden en rapport. Rätten företog sig att rannsaka angående förloppet.-

Avlidne Dahls hustru berättade att numera hennes avlidne man, vilken en lång tid av sjukdom varit sängliggande, hade den 9 sistlidne januari begärt att hon som vanligt var skulle i anseende till Dahls långvariga sjukdom och därav härledande matthet forthjälpa honom ut i dess naturliga behov, och då Dahl hunnit åt förstugan, hade hustrun åter gått in, men som det någon stund dröjde innan Dahl återkom, hade hon återgått ut och funnit honom liggande på knä i förstugan, då hon hjälpt honom in åt sängen.

En liten stund därefter hade Dahl åter utgått, varefter hustrun straxt bigivit sig ut för att se efter honom, då hon funnit honom liggande i förstugan skadad i halsen av en kniv. Förskräckt hon genast påkallat den i stugan varande Elin Andersdotter för att med hennes tillhjälp få Dahl i rummet införd.-

Elin Andersdotter vittnade att så fort Dahls skadande blivit kunnigt, hade vittnet gått till soldat Fyrs hustru och anmodat henne komma dem till hjälp och då de återkommit till Dahls boning, hade funnit honom liggande på golvet samt därefter gemensamt förhjulpat honom i sängen under vilket tillfälle Dahl skall yttrat och bett de närvarande förlåta honom, emedan

vad som hänt skett i dess sjukdom och svaghet. Vittnet berättade jämväl att Dahl alltsedan återkomsten från Götha kanal sistlidne höst legat sjuk.

Soldaterna Sand och Fyr avgav liknande berättelser. Korpral Skön meddelade, att Dahl under hela arbetstiden vid kanalen sistlidne sommar, några dagar undantagne, varit både där på stället samt efter hemkomsten ständigt sängliggande.

Länsman Hindricksson hemställde om icke redan vordet bestyrkt att Dahl varit långvarigt sjuk och jämväl yrat, må på vanligt sätt ärligen begravas. Och rätten dömde, att som genom de avhörda vittnenas berättelser det blivit upplyst att soldaten Dahl länge varit av sjukdom plågad, därjämte av herr prosten Mellanders om hans förde vandel utfärdade intyg styrkes, att Dahl i lifstiden gjort sig känd för ett stilla och anständigt leverne samt med vörndnad nyttjat de heliga nådemedlen, så och då anledning förekommer det Dahls begångna brott blivit i huvudyra förövat, prövar häradsrätten rättvist i förmågo av 13. Kap 1 § Mgb. Tillåta att hans döda kropp må på vanligt sätt begravas.

Till ht 1816 hade kronobefallningsman Hindricksson inkallat soldaten Johan Rapp för att han med hugg och slag ute på marken tillfogat sin rotebonde Andreas Larsson i Björboås blånader och blodviten samt i vredes mode efterföljt honom och med våld inträngt i Andreas Larssons stuga.

Svaranden nekade tillmälet under föregivande att han först blivit överfallen av Andreas Larsson.

Vittnet Carl Andersson i Björboås vet intet utan det att Rapp svor och avbröt en käpp under yttrande, att Andreas skulle hava stryk. Nils Larsson Björboås visste berätta, att Andreas och Rapp blevo oense och hårdrogo varandra, varefter Rapp slog Andreas Larsson med en käpp trenne slag i huvudet, därav Andreas fick blodvite.

Rapp dömdes att böta för trenne slag och ett hårdrag 2 rd och för ett blodvite 32 sk., men som Rapp icke äger tillgång till böters gäldande, må han i stället umgälla sin förbrytelse med fyra dagars fängelse vid vatten och bröd i Wenersborgs kronohäkte.

Till vt. 1817 hade soldaten Anders Ryd instämt sin rotebonde nämndemannen Lars Eriksson i Gräsryd med påstående att denne i mån av sin roteringsskyldighet måtte åläggas uppfylla det kontrakt, svaranden jämte övriga roteintressenter med Ryd ingått rörande beklädnad. Svaranden ingav det i stämningen åberopade:

Kontrakt emellan roten no 253 och drängen Anders Bengtsson nämligen:

1. Giva vi honom i städja och godminne 4 rd banco.
2. Skall han hava uti lega 33 rd. 16 sk. banco samt årlig lön 6 rd.
3. Skall han hava 8 skäppor säd årligen till hjälp till torpets utsäde, som är tjänlig till att så, samt 1 mark ull och 6 hörlimmar (=kärvar lin).
4. Skall han hava full mundering av roten första året, ävensom då karlen tillträder torpet, uppså och inhösta vi det. Hus och gärdesgårdar hållas beständigt av roten.
5. Julkost efter rotens bruk samt 6 lass ved av varje 1/8 dels hemman årligen av släpmunderingens värde efter markegång.
6. Förbinda vi oss att till beklädnadsdirection betala 1/3 del årligen av släpmunderingens värde efter markegång.

Med ovanstående contract förklara vi oss nöjde å ömse sidor, vilket skedde uti nedanstående vittnens närvaro Gräsryd den 24 maj 1816, Anders Bengtsson i Ubhult soldat.

Pehr Assarsson, Johannes Larsson, Anders Larsson, stamgårdsbönder. Till vittne Bengt Svensson i Björkhult, Bengt Larsson i Gingsered.-

Vid vt. 1818 påstod soldaten Johannes Rör att hans rotebönder Måns Olofsson, Wilhelm Månsson, Johannes Olofsson samt Hans Andersson i Röberg rörande ansvar för att de i flere år bortfört foder från Rörs soldattorp utan att i stället avlämna någon gödsel.-

Soldaten Johannes Rapp yrkade samtidigt ansvar på klockaren Sven Andersson på Rogården och Bengt Assarsson i Björketorp Svensgården för att de vid deras kvarn uppstämt vattnet så högt, att det översvämmat karendens äng och betäckt densamma med sågspån samt bortfört hö sistlidne sommar.

Soldat Rapp hade även instämt sina rotebönder Gunne Andersson och Andreas Larsson i Björboås Storegården angående påstått ansvar för att de ej höstkört fyra åkrar vid Rapps torp.

Till vt 1819 hade kyrkovärden Anders Toresson i Buarås inkallat soldaterna Johannes Rapp och Andreas Art att böta till Björketorps kyrka för otidigt sängelag. De anklagade erkände å egna samt sina hustrurs vägnar tillmälet och ålades därför att enligt 53 kap. 5 § Mgb. plikta för sig och sina hustrur vardera 1 rd. 16 sk.

Vid ht. 1822 förekom ånyo ett mål mot Lars Börjesson i Björboås Storegården för det han skall överfallit soldaten Djerf och givit honom flere slag i huvudet, därav blodvite tillkommit. Svaranden erkände nu vad rätten vid sista tinget ålagt honom med ed sin vederlägga utom det att omstämda slagsmålet ej inträffat på helge - utan på söcknedag.

Vid vt 1824 inlämnades till rätten detta contract: Följande contract är oss emellan träffat nämligen rörande en mark till uppodling vid Skjønnereds soldatetorp, den mark som finnes i sydost belägen intill gamla soldatetorpets gärdesgård, infrån den östra knuta av den nu av corporal Sjönn uppsatta byggnad till norra hörnet av soldaten Tofts äng.-

Denna mark äger corporalen själv att odla och arbeta under följande villkor:

1. Så länge corporalen tjänar och svarar för vårt nummer så erlägges endast 2 rd. 36 sk. rgs årlig avgift för ovannämnde mark, under detta villkor försvinna de puncter som utom spannemålen och vedbrand, änkan årligen till corporalen erlagt.
2. Efter corporalens tjänstetid så betalas såsom årlig skatt ovannämnde summa räknad uti förhöjning från riksgälds till banco, så länge corporalen med dess hustru Sara Andersdotter lever.
3. Efter bägge deras död så hembjudes denna uppodling till deras son eller arvingar att bebo och begagna framför någon annan emot då överenskommande villkor.
4. Nödig vedbrand erhålles på jordägarnes skog efter anvisning med villkor att om anvisningen överträdes vare dess rätt i thy fall förlorad räknat under corporalens och dess hustrus livstid.
5. Till stängsel omkring denna uppodling får nu för första gångens infredande tagas på hemmanets skog, dock efter anvisning.
6. Ris till gödselns förmerande erhålles efter anvisning av jordägaren med villkor som i 4:e puncten fastställts är.

Skjønnereds soldatetorp den 11 maj 1822. Eli Andersdotter i Skjønnered hand å penna. Å de omyndigas vägnar Måns Persson i Björboås Storegården, Anders Svensson i Gislå, hållit i pennan. Till vittne underskriva A.J. Åkerblom, sergeant, Carl Eld (finns ingen Elg på denna

roten enligt Marks kompanis, dock finns en Carl Eld för denna perioden på detta nummer) soldat för no 261.

Till tinget i juni 1824 inlämnades följande handling: Jag Måns Wilhelmsson gör härmed vittnerligt det jag av fri vilja på 50 års tid räknat från den 15 mars 1824 till samma tid 1874 upplåter ett stycke skog och mark så kallade Breawads svedja uti min för kr.sk. hemmanet Röberg tillhörige beteshage från Breawads väg på norra sidan efter den gärdesgård som gör skillnaden emellan mig och mina gålbönder (gårdsbönder) Hans Andersson och Johannes Olofsson till deras norra gärdesgårds hörne eller 78 famnars längd samt tvärs över eller bredden 28 famnar och längden på södra sidan 96 famnar, till soldaten vid Kongl. Elfsborgs regemente, förste majorens kompani, Arvid Björk och dess kära hustru Merta Månsdotter på Blomsholm och det för en betingad köpesumma 83 rd. 16 sk. rgs sedlar, vilken köpesumma är till fullo betald och kvitterad. Följande villkor förbehållas:

1. Jag Måns Persson förbehåller mig att få njuta en väg om vintertiden endast för mitt behov.

2. Köparen skall göra till mig eller mina rättsinnehavare till mitt hemman 6 dagsverke varje år från 1826 och så länge denna avhandling gäller, då kosten erhålles på stället.

3. Timmer till en liten ladugårdsbyggnad omkring 10 alnars längd tillsläppes av köparen(?) så mycket som nödigt tarvas.

4. Stör, stängsel samt ris och vedbrand får köparen begagna på min skog efter behov och anvisning.

5. Men efter 50 års tid får köparens barn eller arvingar åtnjuta samma hus som det då befinnes emot en oss emellan överenskommen årlig skatt 8 rd. 16 sk. rgs., som vid varje års slut betalas, om de så skulle åstunda, men i händelse att de ej skulle vilja begagnas, så hörer husa (husen) dem till.

Röberg den 15 mars 1824. Måns Wilhelmsson säljare. Närvarande vittnen Per Jonsson på Björketorps Stom. Soldat Johannes Rör.

År 1825 den 22 febr. inskrevs i domboken: Följande contract är oss emellan upprättat: Till min käre svåger Johannes Rör och dess hustru Ingrid Andersdotter på Blomsholm bortarrenderar jag på 50 års tid räknat från den 1 jan. 1825 till 1875 samma års tid ett stycke skog och mark uti min för kr. sk. hme Björboås Lillegården erhållne skog från Kalfåsa berg i norra änden tvärs över min skog efter bägge stängningar fram till Röslätt eller det s.k. Hede soldatetorp, under vilken tid arrendatorerna (Rör och hans hustru!) må nyttja och bruka, odla, bygga och bebo ovan utmätte plats bäst de för gott finna emot det de till mig eller mitt hemmansrätts innehavare göra 30 dagsverke(n) årligen när det så påfordras, då kosten erhåller på stället. Arrendatorerna skola själva bygga såväl mans som ladugårdsbyggnaderna, då jag tillsläpper timmer till en liten ladugård och vid arrendetidens slut tillhöra husen arrendatorerna utan någon ersättning. Vad dagsverken beträffar, slippa arrendatorerna att göra sådana de sex första åren.

Till vt. 1828 hade avskedade soldaten Nyman vid Kåhult uttagit stämning å soldathustrun Inga Rar darsammastädes för att hon skall huggit honom i benet med en lövkniv, vid särskilde tillfällen ofredat både honom, hans hustru och barn, kastat stenar efter käranden och änteligen tillfogat hans hustru blodvite. Inga Rar nekade tillmålet. Några vittnen framfördes.

1. Nämndemannen Bengt Månsson i Björboås berättade, att han vid ett tillfälle sistlidne sommar väl funnit Nymans hustru slagen och illa hanterad, men har sig ej bekant, vem därtill varit vållande.
2. Wilhelm Olofsson vid Mörtsjöos: Att en dag för omkring tre år tillbaka vittnet åhört en häftig ordväxling med skymfande utåtelser mellan Nymans hustru och Inga Rar, varvid sistnämnda kastade en sten efter hustrun.
3. Olof Wilhelmsson vid Mörtsjöos hade väl hört de båda sinsemellan gräla men kan ej lämna annan upplysning i saken. Soldat Jonas Skön vid Skönered hade hört Inga kalla hustru Nyman hållgubba.-

Rätten befriade Inga Rar från allt ansvar.

Till ht. 1829 hade soldaten Flygt utfått stämning å Anders Andersson i Gräsryd med påstående att svaranden, som i egenskap av rotemästare underlåtit draga försorg om inbärgningen av de å kärändens soldattorp i år växande potater, måtte, enär samma gröda nu genom frost blivit oduglig, ersätta värdet, varjämte ersättning för rättegångskostnaderna fordras.

Kärändan uppgav att en tunna potates blivit utlagd, därav skörden bort uppgå till 4 tunnor och att kärändan i år varit å arbete kommenderad, då det tillkommit rotebönderna att ombesörja inbärgningen av grödan på torpet på sätt som den 30 april 1828 upprättat kontrakt utvisar, varav femte punkten här intages:

5. Då soldaten är utkommenderad, brukas och inbärgas soldattorpet helt och hållet av roten för soldatens räkning och ansvarar att det sker försvarligt och i rätt tid.

Anders Andersson uppgav, att det tillhör utroten alles åboerna å ½ mtl Hestra Tubbegården (i Sätla socken) att ombesörja inbärgningen av ifrågavarande gröda, vadan svaranden i egenskap av rotemästare erinrat bemälte åboar om deras skyldighet och undandrager sig att ersätta Flygt den lidna skadan.-

Vid vt 1830 dömdes Anders Månsson i Hestra Tubbebården, som det ålegat att upptaga Flygts potater men sådant försummat, att antingen tillställa honom tre tunnor potater, vartill hans förlust blivit jämkad, eller betala honom deras värde efter gångbart pris samt betala Anders Andersson och Flygts rättegångsutgifter med 6 rd. banco.

Soldaterna har säkerligen betytt ganska mycket som nyodlare i socknen. Ett exempel härpå hittas i domboken för st. 1827: Till H.R. ingavs följande: Till soldaten Andreas Art och dess hustru Karin Svensdotter på Böslet (Byslätt) upplåter jag undertecknad och bortarrenderar i deras livstid ett stycke mark den s.k. Stripåsen emot det bemälte Art och dess kära hustru Karin till mig efter fyra års tid betalar årligen i skatt 2 rd. rgs och sex dagsverken då det fordras. Nödigt gårdsle, ris och vedbrand tages på mina ägor, men efter arrendatorns död skall deras barn framför någon annan begagna detta hemman emot billig skatt om de på nämnda ställe uppsatte hus tillhöra arrendatorns barn eller arvingar, som härmed försäkras.

Björketorp Svensgården den 7 mars 1825. Johannes Ericsson m.h.å.p.

Till vittne Måns Olofsson och Anders Persson i Bjtp Svensgd.

I samma dombok finner man följande kvitto: För en betingad och väl förnöjd köpeskilling 100 rd. rgs haver jag till Hans Andersson i Röberg försålt mina ägande hus på torpet Stensjöled såväl med byggnad som ladebyggnad och äger han samma att avhämta och

fritt begagna när honom behagar och utan någon motsäjelse. Stenskjöled den 2 oct. 1826 Lars Djerf, soldat.

Om en oregerlig soldat innehåller 1831 års dombok å sid. 505 följande relation: Genom Herr Befallningsmans åtgärd anholder jag ödmjukast om laga stämning å soldaten Johan Norling vid Habäck som söndagen den 30 oct. ungefär klockan nära 9 om aftonen, då jag med de mina redan gått till sängs för att njuta vila, helst jag och hustrun den söndagen begagnat nådemedlen (gått till nattvarden), men blev efter en kort sömn av en dunrande röst som ropte mitt namn vid fönstret, sedan han förut bultat på dörren, uppväckt med tillsägelse att öppna förstugedörren, det jag så snart ske kunde gjorde, då han genast befallte mig **spinga** ett bloss, vartill jag biföll med begäran om anstånd att få påtaga mina permissioner (byxor!). Då Norling med sin stränga och häftiga ton frågade om jag ej kunde spinga honom ett bloss utan att hava byxorna på mig, vartill jag icke samtyckte, men efter att hava fått upp eld kom N. till mig på golvet och hade i förråd en mängd skällsord om efter att avhört dem slog han mig en örfil, då jag frågade honom är du hit ingången för att slåss, så måste jag försvara mig och forslade honom baklänges på en stol som vid tillfället gick sönder, emedan N. den aftonen supit mer än honom nyttigt var och föll således tungt, men i fallet fatta mitt hår, det han på intet sätt ville släppa utan jag (blev) tvungen dröja tills jag lossat hans händer från mitt hår, men under tiden smög drängen Anders Månsson i Skogsgärde sig in i stugan, medan N. ännu höll mig fast i håret och meddelade mig över ryggen några käpprapp, min hustru som under allt detta närvarande fick tag i Anders käpp och tillfrågade honom, om han även vore hitkommen för att slåss, då han genast drog till sig sin käpp och smög sig ut på gården, varefter min hustru slutligen måste lossa N:s händer från mitt hår, glad efter att vara från kammen renad skyndade jag mig undan, då sockneskomakaren Johannes Jonasson som närvarande och drängen Lorentz Enelund på Apelnäs hindrade N. för att göra mera våld stodo på golvet men det oaktat sparkade N. mig flere gånger på mina utan strumpor försedde ben, då jag för att bliva kvitt denne ej ovanliga gäst tog honom för kragen, då han föll baklänges i stugedörren och jag även måste i fallet medfölja emedan han för andra gången med båda händer anammat mitt hår, vilket nämnde sockneskomakare denna gången räddade dock med förlust av en hel hop hår jag uppkommen och framgången på golvet utgick N. men kvarstannade utanför mitt fönster, varefter han utöste en mängd skällsord, dem jag även yrkar han måtte bevisa eller i ansvar stanna.-

Habäck den 14 jan. 1831 Johannes Andersson.

Norling medgav att han ifrågavarande afton besökt Johannes A:n och där begärt ett bloss men förevände att Johannes då bemött honom med otidighet och i stället att giva honom bloss utkastat honom samt nekar att han varit drucken och tillfogat Johannes stryk.

Vittnet skomakaren Johannes Jonasson berättade, att bägge svarandena och vittnena förberörde söndag varit i Hyssna och i ett sällskap gingo hem på aftonen, då Norling mitt för Habäck sade till Enelund, att han skulle åt honom, som hade längsta vägen, skaffa bloss, samt yttrade: "Här skall vanka både bloss och brännvin." Därpå gick N. till angivarens igenlåsta stuga, bultade hårt därå och efter det dörren upplåtits insteg med yttrande till sin rotebonde: "Skaffa bloss din fähund!" Detta föranledde att N. och Johannes A:n fattade i varandra, slog omkull varandra och höllo så hårt i varandras hår att ehuru de med möda av vittnet måste

åtskiljas tvenne gånger och kallade N. jämväl Johannes bedragare. Ehuru icke alldeles överlastad var dock N något supen och fritalig.

Lorentz Enelund vittnade alldeles lika med skomakaren.

Norling erkände vad vittnena utsagt, men Anders Månsson fortfor att neka och rätten kunde ej fälla honom emot hans nekande.

Rörande Norling uppskjutes målet till nästa ting.

Vid tinget den 7 mars 1832 lät sig svaranden ej avhöra. Han skall med tjänliga medel hithämtas till sommaringet.

Vid ht. 1835 företogs ett mål mellan rotedelägarna Bengt Andersson, Anders Bengtsson och John Andersson i Habäck jämte Carl Andersson i Gingsered käre och deras soldat Johan Norling vid Habäck tillika med Lars Andersson i Barekulla svarande om ansvar och ersättning för foders bortförande från soldatsstommen. Lars i Barekulla erkände att han slutit handel med Norling och från honom avhämtat 2 ½ skeppund halm och höfoder, för vilken åtgärd Lars trodde sig icke bära någon ansvars påföljd underkastas.

Norling ingav följande skriftliga förklaring:

I uppskjutna målet mellan mig och mina rotehållare får jag till svaromål avgiva följande: Jag erkänner att hava av förlidet års höfångst försålt från mitt innehavande soldattorp 2 ½ skeppund (motsvarar omkr. 425 kg.) hö men tror mig hava under min tjänstetid förskaffat till torpet flere skeppund både hö och halm, dels köpt och dels fått, dessutom har jag haft och har ännu en lycka å arrende på 50 års tid, varav 9 äro allaredan tillryggagalde. Om intet annat måtte denna lyckan rikligen hava ersatt den förlust torpet lidit genom dessa 2 ½ skeppunds bortförande, så att rotens påstående i detta fall bör kunna försvinna, vilket jag allerödmjukast hemställer domstolen, i synnerhet som ingen vanhävd å torpet härigenom timat, vilket mina grannar kunna intyga, det grödan i år på mitt torp varit ganska vacker.

Om det tillåtes mig att nämna, så tillfogar roten mitt torp betydlig skada genom tvänne sina husbehovs sågar, som äro belägne straxt ovanför detsamma och årligen försågas omkring 100 tolfte bräder, vilken all denna sågspån kvarstannar på mina ägor, som består av mader, och minskar gräsväxten märkligt med varje år. Habäcks torp den 1 okt. 1835. Johan Norling.

Men domstolen fann det vara ostridigt att N. från sitt soldattorp sålt och låtit bortföra utav där inbärgad gröda minst 2 ½ skeppund foder samt att Lars Andersson varit därvid behjälplig, och prövar H.R. i förmågo av 10 kap. 7 § samt 27 kap. 10 § B.B. rättvist döma svarandena att böta vardera 3 rd 16 sk i treskifte samt Norling särskilt att till torpet återföra så mycket gödsel, som efter tvenne mätesmäns bestämmande emot berörda foder svarar.

I maj 1840 rannsakades vid tinget soldaten vid Marks kompani no 245 Skog, anklagad för inbrott hos torparen Sven Olofsson vid Räflanda. Målsägaren berättade att på vinden till hans boningshus har en längre tid funnits förvarad en kopparkittel, vilken den 8 i denna månad på eftermiddagen blivit bortstulen, Den vägde minst 16 skålpund samt var icke mycket begagnad. Han värderade den efter 24 skilling skålpundet till 8 rd banco.

Skog medgav frivilligt under synbar ånger över sin förbrytelse, att han uppbrutit dörren, som var med lås försedd, till målsägarens vind, där ingått och tillgripit killeln, som han skall hava förvarad i en bergsklyft i närheten av målsägarens hemvist. Skog berättade sig vara född i Bollebygds pastorat av fadren Anders Holmsten och modren Lovisa Hedman, vilka bägge ännu leva. Efter att i sju år hava varit tjänstedräng blev han för två år sedan rekryt vid Kungl.

Elfsborgs regemente, därför han ännu ej erhållit avsked. Han var hittills ostraffad men dömdes nu att böta det stulnas tredubbla värde med 24 rd. bco samt att för första resans inbrott slita nio par spö.

Som han saknade medel till böterna, skulle han i ena bot avstraffas med 17 par spö, tre slag av paret, samt en söndag i Björketorps kyrka undergå uppenbar kyrkoplikt med skrift och avlösning. Och som han ej förmådde återställa kitteln, skulle han med penningar eller arbete gottgöra målsägaren värdet av den honom fränstulna kitteln.

1840-talets husförhörlängd upplyser, att Björketorp då hade 22 soldater med nummer vid Elfsborgs infanteriregemente. De var följande: no 244 Christian Åberg för Habäck, 245 Johannes Skog för Skogsgärde, 246 Anders Peter Bur för Buerås, 247 Johannes Stom för Verred Nedergård, 248 Peter By för Verred Övergård, 249 Andreas Falk för Rävlanda Östergård, 250 Sven Bok för Rävlanda Mellangården, 251 Jonas Rör för Röberg, 252 Lars Rehn för Rävlanda Västergård, 253 Corporalen Niclas Flygt, 254 Carl Trygg för Bråtares, 255 Anders Pryts för Björboås, 256 Anders Dig för Björketorp Svensgården, 257 Anders Kihl för Björketorps Stom, 258 Johan Knall för Barekulla, 259 Niklas Hed för Hede, 261 Bengt Lif för Backa, 262 Carl Sand för Sandlid, 263 Engelbrekt Alm för Furuberg, 264 Anders Skjön för Sjönnared, 265 Hindrik Larsson Fyr för Gisslå och 266 Emanuel Dahl för Dalagården.

Innehavaren av nr. 260 hittas ej i Björketorps hf. längd – soldaten torde ha bott i Bollebygd. Men så förekommer nr 292 Peter Back på Stenbacka och avskedade artilleristen Hans **Ferm** på Smedstrop, född 1798. Några avskedade soldater påträffas här och var som torpare, så t.ex Johan Åberg Skog på Skogsgärde, Eric Hane vid Stommen. Nils Rar vid Kåhult, Sven Hell vid Hellingsjö och Anders Snygg vid Sundshult.

Vid ht 1840 anklagade soldaten Johannes Skog vid Skogsgärde sina rotebönder Anders Johansson, Anders Eriksson i Skogsgärde samt Per Eriksson och Märta Jacobsdotter i Berg. I knektkontraktes står:

Så vida bemälte Johannes blir till ständig soldat för vår rote nr 245 Skogsgärde vid Marks kompani erhåller han:

1. Uti lega som genast utbetalas 22 rd. 10 sk. 8 rst banko.
2. I årlig lön 10 rd. banko, en tunna korn, en halv tunna råg, en tunna potater, 3 skålpund ull, sex limmar lin, sex skeppund (1skp=170 kg.) väl bärgat hö. Julekost: 6 kakor bröd, 6 sofwel samt 6 ljus.
3. Får han nästa Vårfrudag tillträda soldattorpet, för honom av roten uppsatt med vanliga sorter spannmål och potatis.
4. Såväl vår- som höstarbetet på soldattorpet förrättas alltid ock i ordentlig tid med av roten tillsläppte **ökar**.
5. Då soldaten är kommenderad, brukas och inbärgas soldattorpet helt och hållet av roten för soldatens räkning och ansvarar att det sker försvarligt och i rätt tid.
6. Till sådana mindre reparationer å hus och hägnader vid soldattorpet, som av soldaten kan verkställas framskaffar roten nödiga materialier.
7. Mulbete för soldatens kreatur erhålles på rotens skogsmark.
8. Vedbrand 18 lass ved och 12 lass ris framkörs av roten till soldattorpet före den 25 mars.

Sålunda vara ömsesidigt överenskommet och beslutat betyga. Berg den 18 aug. 1837. Anders Jn., Johannes An, Per Kn, roteinteressenter. Johannes Andersson, antagen soldat.

Gillat vid rekryteringen den 9 jan. 1838. A.P. Sandberg.-

Rotebönderna medgav att de inestår med ovanstående säden och 18 lass ved men ansåg samma ved vara betald därigenom att Skog fått använda gammalt timmer till en ladugård på torpet.

De anförde desslikes att Skog själv berett sig avsked, nämligen medelst begången stöld, därför han vid sista sommaringet blivit avstraffad med 17 par spö, varför de ock förmenade Skog vara skyldig att återbära den erhållna soldatlejan.

Rätten beslöt att två gode män skulle tillkallas att bestämma i vad mån virket av den gamla nedrivna lagården motsvarat 18 lass ved, varefter det åligger bönderna att gemensamt ersätta bristen. Bönderna skulle även betala soldaten värdet av innehållna sex skeppund hö och en halv tunna spannmål. Men emedan soldatlejan enligt kontraktet betald med 22 rd. 10 sk. 8 rst banco är beräknad för minst 25 års tjänstetid, såvida soldaten inom samma tid icke dör eller i följd av blessurer och olyckshändelser förlorar förmåga att tjänsten företräda, ty och enär huvudkäranden medelst vanhederligt brott själv vållat sitt avskedande ifrån regementet efter två års tjänstetid, prövar H.R. rättvist ålägga honom till roten återbära 23 års lega med 20 rd. 21 sk.

Nämndemannen Lars Andersson i Rävlanda fordrade personligen av soldat Jonas Rör och dess hustru Anna Olofsdotter vid Röberg skuldfordran dels 3 rd. 27 sk. utgörande auktionsinrop i Furuberg den 1 april 1841, dels 10 rd för 2 ½ tunna potatoes som svarandena skolat köpt av käranden, dels 5 rd. 36 sk. auktionsinrop å Smedstorp i juni månad nämnda år, dels 10 rd. 28 sk. likaledes auktionsinrop å Apelnäs den 7 sistlidne juli och dels 13 rd allt rgs p.g.a. en nu företedd räkning. Rör erkände kravens riktighet och dömdes att genast vid tvång av utmätning till Lars Andersson betala omstämde belopp med därå fordrad 6 % ränta och 3 rd. banco lagsökningskostnad.

Den 23 jan. 1843 fordrade samme nämndeman, som tydligen jämte lantbruk idkade handel, av soldat Anders Bur vid Hindås 3 rd. 17 sk. enligt följande räkning. Bur debet: 1840 juni 14 bekommit ¼ tunna korn 4 rd. 12 sk, 1/8 dito böner 1,36, en kappe salt 16 sk., den 28 juni ½ tjug sill 24 sk, den 5 aug. 3/16 tunna blandsäd 2,18, den 14 sept 1 tjug sill 1 rd, den 28 oktober 1 tjug sill 1 rd., fisk för 10 sk, 1/16 tunna malt 36 sk. Sa 13 rd. 32 sk. dec avbetalt 10 rd. 15 sk. Rest 3 rd. 17 sk.

Vid vt 1842 tilltalade kronofogden avskedade soldaten Niklas Rar och hans hustru Sigrd Kihlberg vid Kåhult i Björketorp socken för det de natten emellan lördagen den 20 och söndagen den 21 nov. sistlidet år skall inbrutit sig i Hellingsjö tullmjölkvarn och därstädes ifrån mjölnaren Lars Andersson tillgripit 1 ¼ tunna blandsäds mjöl samt två säckar.

Rar, lång till växten, uppgav att han är född av äkta föräldrar i Bohuslän, Stångenäs härad och Bro socken, tjänat artillerist vid Göta artilleriregemente i 9 år och därefter vid Elfsborgs regemente 17 år samt i juni 1840 för ålderdom och sjuklighet erhållit avsked utav krigstjästen och för brott aldrig tidigare varit lagförd.-

Åbon Anders Wilhelmsson i Gräsryd stämde till ht. 1843 sin soldat korporalen Niklas Flyckt med påstående att denne måtte åläggas ansvar och ersättning för det han huggit 18

timmerträd uti en till hemmanet Gräsryd, då skogen var allmänning, särskilt insynt och skattlagd hage kallad Brattåsen.

Flyckt erkände att han utan kärandens anvisning i trakten Brattåsen, som ligger intill soldattorpet, huggit sex lass ved av där befintlig skog, men som käranden äger 1/8 del i roten och följaktligen bör bestå svaranden sex lass ved, vilken den senare vore berättigad själv hugga varhelst han behagade å svarandens område samt själv hemburit veden i stället att där till begära kärandens ökar, vilka på anfordran borde stå honom till tjänst, så ansåg svar. sig böra fredas från käromålet och äga anspråk på ersättning för den lindring han medelst vedens hemförande utan hans biträde honom tillskyndat, sägandes svar. dessutan att han aldrig skall ordenteligen utbekomma varken ved eller annan rättighet av kär.-

Käranden erinrade häremot att om hans äganderätt till sin jord sålunda vore inskränkt, varken mastspiror eller andra dyrbara träd skulle kunna fredas ifrån svarandens åverkan. Och rätten dömde enligt Kungl. skogsordningen av den 1 aug. 1805 Flyckt att böta för nämnda åverkan 8 rd samt att efter två gode mäns uppskattning ersätta skadan och därjämte betala kostnaderna i målet.

Vid tinget i mars 1845 uppropades ett mål mellan korpralen Niklas Flygt vid Gräsryd kärande samt Johannes Andersson i Gräsryd svarande angående slagsmål och erkände Johannes att han hemma hos sig tilldelat Flygt en örfil men bestred att han vidare ofredat honom.

Flygt uppgav att han blivit av svaranden tre särskilda gånger överfallen först i Lönekulla i slutet av mars sistlidet år, då svar. Skall sönderrivit hans tröja och förstört en medalj, som han för välförhållande vid Drottningholm erhållit, sedermera på en gång i Gräsryd, då han delgav svaranden en stämning samt tredje gången vid ett senare tillfälle, då han avfordrade svaranden soldatlön.-

Soldaten kunde råka i skulder och bli tvungen att avstå det mesta av sina ägodelar för att tillfredsställa sina fordringsägare. Till exempel på detta tragiska förhållande ger 1844 års dombok: Ingavs följande avhandling: Till Anderas Eriksson i Backa försäljer jag min nedan antecknade egendom tillika min av mina rotebönder betingade soldatlön för två år samt avkastningen av soldattorpet även på två år, som gör för båda åren 30 rd., samt soldatlönen för två år 20 rd. ett stokreatur 20, en beslagen kärre 5 rd., en **vävreda** med behör, sked och solv 3 rd, en klocka 2 rd, en gryta 2 rd, 3 kistor och ett skrin 3,36 och äger Andreas Eriksson rättighet när det honom täckes nämnda saker till sig avhämta och för sin nytta begagna, som härmed försäkras av Backa den 15 april 1844. Carl Eld vid Backa, soldat no 261.

Samtidigt tilltalade länsman Bruno soldaten Peter By vid Wärred för det han natten emellan den 26 och 27 sistlidne juni skall inbrutit sig i Johannes Larssons i Getabrohult smedja och där stulit två släggor, en hammare, en rasp, sex skålpund stål, en mässingsdoze m.m. till ett värde av 4 rd. 8 sk.

By, som var född 1814, bekände stölden och dömdes att böta det stulnas värde tredubbelt och för inbrottet avstraffas med nio par spö. Då han intet hade att böta med, skulle han i ena **bet** avstraffas med tolv dagars fängelse vid vatten och bröd samt en söndag undergå uppenbar kyrkoplikt i Björketorps kyrka.

Insätt här bild av ett soldattorp! Insätt även i texten foton på en eller två gamla soldater.

Till vt 1838 hade Carl Larsson på Apelnäs instämt avskedade soldaten Erik Hane vid Rogården för utbekommande av skuldfordran enligt följande utdrag av auktionsprotokollet hållet vid Gräsryd den 5 maj 1837 med lämnat betalningsansånd till den 10 aug. 1837. Debet: Avskedade soldaten Erik Hane inropat därstädes: $\frac{1}{4}$ tunna råg 4 rd. 12 sk, $\frac{1}{8}$ tunna dito 2 rd. 6 sk., en kanna brännvin 1 rd 8 sk. Sa 7 rd. 20 sk.-

Vidare hade C.L. instämt soldaten Anders Kihl och h.h. Börta Ask vid Björketorps Stom att betala 9 rd. 38 sk utgörande oguldet auktionsinrop i Gräsryd den 5 maj.-

Ytterligare instämde C.L. avskedade soldaten Johannes Skarp angående utfåendet av skuldfordran 9 rd. 38 sk. oguldet inrop å auktion i Gräsryd den 5 maj.-

Ville soldaten inte bo på sitt ”knektatorp”, kunde han arrendera ut det. Vi läser i domboken för vt. 1848: Till Anders Andersson i Björketorp Svensgården upplåter jag undertecknad och bortarrenderar hela mitt soldattorp under roten no 259 s.k. Bösslet under hela den tid jag tjänar soldat för samma rote emot det han till mig betalar årligen 4 rd.24 sk. rgs sedlar samt dessutom underhåller hägnaderna för stamroten Hede, men utroten Bråta red Lillegården för själv underhålla sina. Höst- och vårarbete skall roten icke vara besvärad med, utan arrendatorn skall det ensam besörja. Husen underhålleas av roten men arrendatorn får dem begagna eller det folk han anförtror därute bo, de få ej heller vara obebodde. Röberg den 20 nov 1847 N. Hed på Bärslet, soldat.

I januari 1851 utsökte i stämning skolstyrelsen i Björketorp efter av korpral Niklas Flygt i Gräsryd, korporalen Hendrik Fyr och soldaten Emanuel Dahl 36 sk. rgs per man utgörande 1850 års bidrag till lön å klockaren och skolläraren.

Enligt bifogat utdrag av sockenstämmoprotokollet för den 9 april 1850 skulle läraren ha i lön 400 rd. rgs om året, vartill varje åbo skulle bidraga med 2 rd samt varje torpare och soldat 36 sk.

Flygt höll förestående beslut icke för honom bindnande, emedan han vid dess fattande varit utur församlingen kommenderad till tjänsgöring, vadan han bestred käromålet. De båda andra anslöt sig till Flygt men H.R. dömde dem genast betala det utsökta beloppet jämte kostnaderna i målet 2 rd. 16 sk. banco. Lars Trygg i Bråta red ålades också betala sina 36 sk.

Soldaten Anders Kihl i Grandalen satte sig den 15 jan. 1851 ner och skrev följande inlaga till H.R.: Anholles att Karl Andersson i Räflanda fingo böta för det han oanständigt och i vret mod gick från Räflanda till soldat Kihl med svordom och utbristande ord att han skall slå neder så många där är när han kom dit ropade han och svor här skal i få se på dieflarnas öfverste anders larsson Biude honom en sup den slog han i ögonen på honom började sparka under spinn till dess han fick loss en sten o.s.v. sedan sparkade han mig för hemligheten så att jag föll omkul och hotade mig med dessa ord att du skall vara i evigheten inom tio minuter om du inte voro i dina hus slutligen jick han ut och bad mig kyssa honom i Röfwen detta skede naten emälan den 6 te och 7 de.-

Soldaten Johan Hurtig vid Rävlanda anklagades vid st. 1851 för sabbatsbrott och fönsters insläende å Johannes Jonassons hus i Apelnäs.

Nämndeman Carl Larsson i Apelnäs utsökte vid ht. 1851 av soldaten Bengt Prytz vid Björboås 12 sk. rgs oguldet bidrag till cholerafarsotens hämmande sistlidet år inom Bollebygds pastorat.

Vid vt 1852 undersöktes om ett dödsfall. Soldaten Lars Dahl vid Dahlagården hade den 18 jan. funnits död å marken nära Hellingsjö.-

Drängen Lars Larsson i Hellingsjö, son till avlidne Dahl, berättade, att han den 18 dennes fått bud därom, att fadren funnes död liggande nära vägen, därefter han upptagit liket och fört det hit till Råryggen, att Dahl om lördagen haft sällskap med en dräng Olof Larsson i tjänst hos torparen Anders Johansson i Ryet, vilken lär skolat följt Dahl från gästgivaregården (Oset) fram till Hellingsjö men lämnat honom under mörkret å vägen i överlastat tillstånd utan vidare hjälp. Denne Olof Larsson såsom varande stadd på resan åt Göteborg kunde nu icke höras.

Soldaten Hultén på Råryggen, även en son till den avlidne, säger sig av resande personer hört omtalas, att Dahl om natten blivit observerad dels stående utmed en gärdesgård och dels liggande i en sandgrop, förmodande Hultén, att Dahl, som blivit lämnad utan skydd i sin överlastade belägenhet troligen i följd härav avlidit. Doktor Elmlund i Borås hade obducerat liket och kommit till det resultatet att Dahl av blodslag avlidit, överlastad av starka drycker fallit omkull och fått någon stöt på huvudet, vilken i betydlig grad bidragit till döden.

Hultén meddelade, att hans far bott på ett torp nära intill hemmanet Råryggen och att han varit särdeles begiven på starka drycker och ofta därav överlastad, och kunde Hultén, som vid den tid fadern avlidit varit på resa åt Göteborg, ej lämna andra upplysningar i saken.

Drängen Lars Larsson på Hellingsjö vittnade, att den 17 jan. eller dagen innan Dahl funnits död, denne inställt sig hos Lars vid Hellingsjö såg och där jämte soldaten Nord förtärt ½ kvartes brännvin, därefter Nord avskickats till Hellingsjö gästgivaregård att hämta mera brännvin men icke återkommit, vadan Dahl begivit sig efter.

Corporalen Niklas Flykt vid Gräsryd hade till vt. 1853 stämt sina rotebönder Johannes Hansson i Gräsryd, Börje Andersson i Barkulla och Johannes Andersson i Hestra Tubbegården med påstående att som svarandena genom uraktlåtenhet att under höst och vår uppkör åkerjorden å Flykts soldattorp vanhävdats detsamma samt icke kunnat förmås till Flykt utgiva inestående soldatlön, därom han vid likvidationsmöte den 13 maj följande år gjort anmärkning. Det måtte svarandena varda ålagde ersätta honom liden skada å torpet samt utgöra löneförmånerna.

Genom att jorden ej blivit varken höstkörd eller vårkörd ansågs soldaten ha förlorat en tunna råg och en tunna blandsäd.

Flykt uppgav att han under år 1851 varit kommenderad till garnisonstjänstgöring på Warbergs fästning under såväl vår- som höstbruket, vilka bägge blivit åsidosatta.-

Till samma ting hade länsman Bruno instämt soldaten Sven Alm vid Furuberg för det han skall under förlidet år hos sig hyst försvarslösa kvinnspersonen Anna Maria Persdotter från Marks härad. Alm svarade att så skett blott en natt, då hon kommit gående och begärt härbärge över natten.

I en anmälan av sept. 1856 skrives: ”Att soldaten vid Marks kompani no 245 Sven Svärd av undertecknad tillhandlat sig ett fickur för 11 rd. 24 sk samt kontant 1 rd. och Jacob Olofsson å Westra Bodarne fordran av samme soldat är på mig transporterad för erhållen förtäring under kommenderingen förliden sommar som är 11 rd. 24 sk. rgs.-

I målet nämnes även soldaten Carl Glad, no 248 vid Marks kompani, och det berättas, att soldaterna sistliden sommar 1856 varit kommenderade till arbete på Statens

järnvägsbyggnad vid Bodarne. Soldater från Björketorp har alltså varit med och byggt Västra stambanan. Husförhörslängden för 1860 upptar följande tjänstgörande soldater inom Björketorps socken: Johan Knall i Barekulla, Bengt Prytz i Björboås, Anders Dig vid Svensgården, Carl Alm vid Fåreberg, Henrik Fyr vid Gissle, Andreas Björk vid Gräsryd, Johan Petter Rhen vid Rävlanda Västergården, Jonas Rör vid Röberg, Peter Sand vid Sandlid, Alexander Skjön vid Sjönered, Sven Svärd vid Skogsgärde, Johannes Stom vid Wäred, Carl Glad vid Wäred, Anders Kihl vid Stommen, Bengt Johan (skall nog vara Johansson) Lif vid Backa, Anders Gustaf Knall vid Backa, Anders Brax vid Buerås, Magnus Bodin vid Dalagården, Christian Ehn vid Hede, August Ladd och Anders Falk.

Om kvarlevande f.d. soldater läses även i husförhörslängden så som följande exempel visar: Avskedade soldaten Johan Åberg Skog vid Skogsgärde, fattighjon, inhyses avsk.sold. Carl Bur vid Buerås, född 1789, bräcklig, utfattig. Anders Peter Bur vid Buerås, fattighjon, Emanuel Larsson Dahl vid Dalagården, fattighjon, avsk. sold. Carl Sand vid Sandlid, fattighjon. Äldst bland exsoldaterna tycks Jöns Fyr ha varit; han var född 1774 och således år 1860 86 år gammal. Han bodde i Gisslå.

Gunna

Gunna är ett rätt sent binamn till en av gårdarna i Björketorps by nämligen Assarsgården.

I oktober 1812 förrättades bouppteckning efter nämndemannen Carl Jonsson i Gunna, som efter sig jämte änkan Brita Hansdotter lämnat fyra barn Johannes och Andreas Carlssöner myndige, sonen Carl 17 år och dottern Anna 19 år. Till att bevaka dessa omyndigas rätt och bästa, därtill föreslås Anders Toresson i Buarås och Erik Jönsson i Gunna.

Av silver fanns tre bågare och en tumlare, av tenn ett drickestop, fem tallrikar, en bågare och två ljusstakar, av koppar en brännvinspanna med hatt, pipor och tunna, 8 kittlar, två krukor, en tappskål och två andra skålar.

Boksamlingen bestod av en lagbok, en svensk bibel, en huspostilla, ett nya testamentet, en rätt väg till det eviga livet, tre gamla psalmböcker och tre små böcker.

38 hornscedar värderades till 24 sk, ett målat fällebord till 1 rd. 16 sk, ett väggur med foder till 4 rd ett hörnskåp till 1 rd. 24 sk. och ett matskåp till 1 rd. 5 styrelor upptogs till 16 sk, en vävreda med behör till 1 rd 16 sk, 7 vävskedar till 24 sk., 4 gamla spinnrockar till 24 sk., ett vargnät 8 sk, en järnskodd färdeskär 1 rd 16 sk, en dito oxelkär 2 rd, en skodd färdesläde 32 sk, en klövsadel 16 sk.

En blekit ox 16 rd, en dito bläsigt 14 rd, en jelmig dito 14, en svartjelmig ko 12, en blekit dito 10 rd, 5 gamla får 5, fem dito 3 rd. 16 sk, en bagge 40 sk, 2 ungsvin 2 rd.

Utsädespannmål 5 skäppor råg 8 rd, 4 dito korn 6 rd, 3 ½ dito linfrö 1 rd. 16 sk, sex skäppor poteter 3 rd.

Nämndemannen hade att fordra av kyrkoherden Skånberg i Sätla 11 rd, 5 sk, av Erik Jönsson i Gunna 11,17, av herr Enelund i Bugarde 11,5, av Sven Andersson i Rogården 12 rd, av Olof Andersson i Selgered (i Seglora sn) 44 rd 21 sk, av Bengt Svensson i Biörnhult 12 rd, 6 sk, av Jon Persson på Stommen 16,32 av Anders Andersson i Wäred 20,32, av soldaten Ren 32 sk o.s.v.

Summa tillgångar 485 rd. 33 sk. Inga skulder.

Vid ht 1813 anhöll brukspatron Dahl såsom frälserätts innehavare av ½ mtl Räflanda Mellomgården om utsättande av ett ansenligt vite, synnerligast för åboerna i Kyrkebyn och Gunna, mot obehöriga vägars och gångstigars gagnande samt tillgrepp av skog och upphuggen ved å förstnämnda hemmans ägor jämte åläggande för Gunna och Kyrkebyns ägare att vid lika vite underhålla gärdesgården mot Räflanda ägor och ansvara för det ohägn, som genom underlåtenhet härutinnan tillfogas sistnämnda hemmans ägor.

Häröver anser likväl H.R. nödigt höra ej mindre åboerna i Gunna och kyrkebyn än även övriga grannar, vadan sökanden åligger att ju förr dess heldre låta detta protocoll från predikstolen i socknekyrkan uppläsas, på det envar som emot ansökningen kan hava att påminna, må äga tillfälle å nästa ting sådant anmäla.

Rogården

Rogården påträffas i jordeböckerna ej tidigare än 1632.

Ur domboken för st. 1756 hämtas följande: Till följe av vällovliga landshövdingeämbetets här i länet utfärdade resolution undersöktes, huruvida krono indragne piparebostället Rogården 1/8 mtl. kan tåla tvenne åboer eller ej, sedan därom tvist uppkommit, och alldenstund en del av nämnden, som hade sig detta hemmans beskaffenhet noga bekant, intygade, det synes vara omöjligt att detta 1/8 dels hemman kan tåla tvenne åboer för dess ringa, dock efter hemmantalet lämpade ägors och förmåners skatt, ty varder detta härmedelst till bevis utur domboken meddelt.

Domboken för ht. 1756 meddelar: Änkan hustru Anna Mårtensdotter i Rya Hälgesgården (sn) tillika med hennes soldaten Lars Liljegren emot änkan hustru Elin Svensdotter i Rogården och hennes styvson bonden Anders Bengtsson därstädes samt de med hennes avledne man Bengt Larsson i Rogården sammanavlade barns förmyndare Lars Bengtsson i Björketorp och berörde hustru Elins måg Lars Hansson i Gisslå att å egna och sina pupillers vägnar visa laga åtkomst till de skatteandelar uti Barekulla, som hustru Anna Mårtensdotter med hennes avledne man Anders Larsson tillförne varit ägare av samt att ansvara emot de påminnelser, som käranderna uti denna sak finna sig befogade till att göra och Bengt Bengtsson i Willingsgårde därvid höras och sig förklara.-

Till rätten inlämnades vid hösttinget 1784 en så lydande vittnesskrift:

Under prosten herr magister Carl M. Montins jämte min närvaro i Rogård den 11 sistledne maii har klockaren i Björketorp Anders Bengtsson, som varit samma dag närvarande vid socknestämman, före vår avresa från dess hus ålagt oss att bliva säkre vittnen till dess oryggeliga beslut att sedan bemälte klockare Anders B:n till de tvenne äldre bortgifte söner lämnat av sin lilla egendom deras fulla lotter i boet, skall allt vad som finns efter dess död tillfalla yngsta sonen Sven Andersson i Rogården med dess hustru Anna Jonsdotter, och som äldsta sonen sjömannen Lars Rolander för flere år tillbaka lånt av Anders Isaksson i Burås 20 rd. sp. eller 120 daler smt och ingen tillgång finnes hos Rolanders hustru, så skola bägge Rolanders bröder betala tillhopa denna skuld 10 rd. specie eller 60 dal smt. Randvalla den 18 oct. 1784. And. Dragstedt, v. pastor v. comm. I Bållebygd.

Vid samma ting inlämnades bouppteckning å kvarlåtenskapen efter avlidne klockaren Anders Bengtsson i Rogården, som under den 22 juni sistlidne blivit upprättad, varav inhämtades att egendomen blivit i värde ansedd till 73 rd. och gälden uppförd till 9 rd. specie.

Anders Bengtsson i Rogården framträdde vid ht. 1761 och androg att han blivit genom arv efter sin avlidna moder Karin Klementsdotter blivit ägare av en tredjedel i Lilla Björboås-.

Till st. 1767 hade klockaren Anders Bengtsson i Rogården instämt gästgivaren Olof Börjesson i Fläskium att återställa en hemkvarn, som av ålder tillhört hemmanet Biörboås men svaranden vid avflyttningen därifrån anført och att lagligt ansvara för det svaranden på ägorna fällt ett äppleträd och ett asketräd.-

Klockaren Sven Andersson i Rogården och Kerstin Bengtsdotter i Bygårde var till vt 1791 instämda av länsman Olof Lenberg under påstående om plikt och ansvar för begånget enkelt hor.

Kerstin berättade, att åtta dagar före vårfrudagen förlidet år blev hon av sin husbonde gifte klockaren Sven Andersson i Rogården lägrad och framfödde därefter ett gossebarn åtta dagar före jul. Sven Andersson nekar tillmälet under åberopande av sin oskuld, varför åklagaren anhöll att två av honom instämda vittnen måtte i målet få avgiva sina berättelser.-

Gunilla Månsdotter i bygårde blev av Kerstin kallad till biträde vid dess förlossning, som i början ej var synnerligen svår, då Kerstin uppgav som lägersman sockneskomakaren Pehr Olofsson, men då plågorna blevo häftigare och svårare, uppgav hon Sven Andersson såsom rätte barnafadren och berättade tillika att Sven A:n första gången hade sammanläge med henne med våld, och då han märkte henne vara barnradd, lovat att därest hon ville skylla på Pehr Olofsson och ej nämna honom, skulle Kerstin och Pehr få torpet Grane kallat till hemvist. Vittnet vet även att Sven Andersson pliktat för lönskaläge.

Ingjerd Börjesdotter avgav lika berättelse med förra vittnet.-

Kerstin berättar även att fem veckor före jul 1789, då Sven Andersson skulle skjutsa Kerstin till något salteri vid Göteborg, hade han på vägen vid Sprängbäck i Svedals härad med henne haft köttslig beblandelse samt att Sven skolat med sin förra tjänstepiga Märta Olofsdotter haft olovligt umgänge, vilket allt Kerstin tilltror sig överbevisat honom.

Häradsrätten föreställde Sven A:n, att om han vore säker till det emot honom angivne brott, borde han ej besvära sitt samvete med osannfärdiga undanflykter utan detsamma tillstå och bekänna, men Sven förnekade enständigt sig vara skyldig till angivelsen. Uppskov.

Vid st. 1791 stod Kerstin Bengtsdotter till svars, instämd av klockaren under påstående om plikt och ansvar för att hon beskyllat käranden för hor och mord.

Klockaren berättade, att under det parterna åtföljts från tinget sistlidne februari har Kerstin på vägen om käranden haft de överklagade utlåtelse och för att henne härom övertyga, hade han låtit inkalla flere vittnen, nämligen Olof Andersson på Buagärdes tå, avskedade soldaten Sven Lundberg, Pehr Larsson i Stora Björboås, Anders Andersson i Björkerotp och Catarina Månsdotter i St. Björboås.

Rätten avhörde var för sig av dessa vittnen, vilka alla enhälligt nekade sig hava någon kunskap om förevarande mål eller att ha hört av Kerstin någon av de utlåtelse, för vilka hon av käranden instämt.

Utslag: då Sven Andersson ej med något skäl gittat styrka sitt påstående, att Kerstin B:dr honom på sätt stämningen innehåller förfördelat, ty prövar H.R. skäligt Kerstin från allt ansvar frikänna samt ålägga Sven A:n ersätta Kerstins kostnader och lidande med 1 rd. 16 sk.

Rannsakingen i första målet mot klockaren från Rogården fortsatte: Drängen Lars Andersson i Mölltorp, Hyssna, berättade, att han sett klockaren och Kerstin åka tillsammans på en kärra till Göteborg, varunder de hållit varandra om livet, vilket förefallit ej mindre vittnet än skomakaren Reinhold Johansson i Hyssna och Anders Ericsson i Bua underligt, emedan de visste att Sven var gift. Detta skedde om hösten 1789.-

Sven Andersson erinrar vid vittnenas utsagor endast, att han ock Kerstin icke åkt på kärra utan på släpa till Göteborg. – Uppskov.

I anseende till den angivelse Kerstin Bengtsdotter i Bugärde vid sistlidet vinterting gjorde emot klockaren Sven A:n och hans förra tjänstepiga Märta Olofsotter i Backa att de med varannan skolat haft olovligt umgänge, hade länsman Lenberg, sedan Kerstin detta angivande hos honom förnyat, inkallat Sven A:n.

Bengt Börjesson i Hofdaby vittnade, att han för fyra år sedan låg på Rogården uti en lada, där även voro Sven A:n och Märta O:dr i Rogården, Svens döttrar 8 och 6 år gamla samt sonen 10 år, och lågo Märta, som då tjänte hos Svem A:n samt Johanna Bengtsdotter tillsammans, Sven ensam och vittnet jämte Svens son. Vittnet kan f ö. icke tillägga Sven och Märta någon oanständig levnad.-

Soldaten Dahlberg tjänte Sven A:n för sex år sedan, under det Märta var där. Vittnet såväl som dess medtjänare blevo alltid beskedligt bemötta av dess husbonde, men någon oanständig levnad svaranderna emellan förmärkte vittnet aldrig.

Assar Hansson hade tjänt tillsammans med Märta i åtta år hos Sven A:n och gjorde med Dahlberg lika berättelse.-

Kerstin återkallar nu sin mot Märta gjorda beskyllning och förklarar sig ej veta om Märta annat än vad gott är. Hon erkänner att hon av överilning felat.

Kerstin pliktfälldes till 3 rd. 16 sk. och dömdes att göra Märta offentlig avbön å första rättegångsdagen av näst infallande höstting.

Målet mot klockaren avdömdes äntligen den 15 febr 1793: Sedan Pehr Olofsson med ed sin friat sig ifrån tillmälet, bliver han även från ansvar frikänd, men Sven Andersson, vilken nu inför rätta erkänt, att han med sin tjänstepiga Kerstin Bengtsdotter enfalt hor begått, prövar H.R. enligt 55 kap 1§ samt 53 kap 4§ Mgb. rättvist sakfälla honom till 53 rd. 16 sk. samt Kerstin till 13 rd. 16 sk., varförutan Sven A:n ålägges utgiva till Björketorps kyrka 1 rd. 16 sk. och Kertin 32 sk. samt vardera enskilt skrift undergå.

Till det framfödda barnets föda och uppfostran kännes Sven A:n skyldig erlægga 2 rd. 24 sk. årligen till dess det hunnit 12 års ålder.

Lönekulla

Redan i 1547 års jb finner man 3/8 mtl. Lönekulla. På 1750-talet fanns här två åbor, om vilka man läser i domböckerna.

Vid st. 1753 uppropades instämde saken emellan Gustaf Andersson i Röberg kärande och Isak Jonsson i Lönekulla svarande för det han icke allenast skall överfallit honom med grova okvädinsord utan ock med slagsmål på landsvägen och ömsom den senare emot den förre för det han nyss förut en och samma gång skall överfallit honom på prästevägen i Kulla gårde och inställde sig parterna, då den förre androg, att sedan han med bemälte sin vederpart i förleden tisdag kört ved åt kyrkoherden herr Samuel Ekman till prästegården och de begivit sig därifrån på återresan, haver Isak Jonsson honom icke allenast okvädat utan ock med hugg och slag överfallit.

Isak Jonsson förklarade häremot sin oskuld med bedyrande att han ej sin vederpart på något sätt förolämpat, utan påstod att som han av honom blivit slagen, det måste han därför plikta efter lag, varföre Gustaf Anderssons instämde vittnen Gunne Clementsson i Björketorp Swensgården och Jöns Svensson i Räflanda blevo före kallade.- Vittnet Jöns Svensson berättade, att Isak kallat Gustaf en trullpacka.-

Kronolänsman Sven Holmsten tilltalade vid st. 1758 Anders Larsson i Lönekulla för att han försummat åtskillige durchmarscher (då militär passerar) att efter tillsägelse med skjuts framkomma, varom han för detta vid domstolen blivit tilltald och den 22 sept. 1756 fått varning men oaktat sådant flere gånger sedermera sig avhållit och nu sist då monderingspersedlar skulle befordras ej kommit med skjuts. Likaledes Bengt Olofsson i Högsjöhult för det han försummat komma med skjuts efter tillsägelse till ett parti brännvinspannors befordrande till Göteborg. Svaranderna bådo om tillgift och utlovade visa all lydnad framdeles, dock andrager Bengt Olofsson att han aldrig eftersatt åtlydnaden av befallningar men denna gång voro hans oxar och hans häst alldeles utmattade efter den långsamma vintren.

Utslag: Emedan Anders Larsson i Lönekulla ej låtit tingsrättens åtvarning vid 1758 års hösteting tjäna sig till efterrättelse utan flere gånger visat treskhet vid durchmarscher, ty prövar tingsrätten skäligt, sedan tåget ej blivit alldeles hindrat genom hans försummelse, döma honom förfallen enligt 4§ uti 1719 års nådiga tågordning till 3 dal smts böter socknens fattige och kyrka till tveskiftes. Vad Nils Olofsson i Högsjöhult angår, så är hans försummelse ej visad vid något tåg utan vid brännvinspannors befordrande till Göteborg, då hans dragare voro utmattade, ty bliver han för denna gång befriad med åtvarning att vakta sig för slik försummelse och framdeles visa lydnad.

Ur 1807 års dombok, den 17 sept: År 1805 den 15 oct. efter vår Frälsares börd upplåter och försäljer jag samt ock min hustru som detta köpebrev underskriva med sunt förnuft och moget eftertänkande hälften av vårt ägande 3/8 dels hemman uti kronoskattehemmanet Lönnekulla beläget i Björketrops socken till vår svåger Lars Andersson samt syster och svägerska Anna Månsdotter för en överenskommen köpeskilling en summa stor 250 rd. 44 sk. uti riksgäldsmünt och således avhända oss 3/16 mantal uti Lönnekulla ifrån oss och våra arvingar och dem tillägger köparen för sig och sina efterkommande arvingar att nyttja, bruka och behålla. Lönnekulla den 18 oct. 1805. Pehr Pehrsson. Johanna Månsdotter, själva hållit i pennan. Till vittnen Anders Persson i Buarås. Olof Pehrsson och Måns Pehrsson i Barkulla.

Ur 1810 års dombok hämtas: Undertecknade säljare gör härigenom vitterligt det vi av fri vilja till hovrättskommissarien herr Justus Himmelman och dess kära hustru Karolina Johanna Törnsten försålt, som vi ock i kraft av detta vårt öppna köpebrev härigenom upplåta och försälja vårt ägande 3/16 dels mantal kronoskatte Lönekullen för en överenskommen och härigenom kvitterad köpeskilling stor 358 rd. 16 sk. rgs, avbördandes oss således nämnda 3/16 mtl. och det fast tillägna köparen och dess hustru, barn och arvingar-, som skedde i Öresten den 28 febr. 1810. Andreas Olofsson, Maria Jonasdotter i Deserhult, Berghems sn. Att å andra sidan stående köpebrev i vår närvaro är undertecknat intyga såsom vittnen. Stephan Hansson på Öresten. Börje Nilsson på Grops kulle.

Vid vt. 1871 beviljades hovrättskommissarien herr Justus Andreas Himmelman och dess hustru Carolina Johanna Törnsten tredje laga uppbudet på 3/10 mantal kronoskattehemmanet Lönekullen. En andra lika stor lott i samma hemman fick H. uppbud på vid samma ting.

Fastebrev meddelades vid st. 1814 å 3/8 mtl. Lönekulla för änkefru Eva Fredrica Grundell, född Tollstorp, som samma enligt salubrev av den 10 maj 1813 åtkommit av Lars Ericsson och Annika Carlsdotter Grundell, f. Tollstorp, som samma enl-salubrev den 10 maj 1813 åtkommit av Lars Ericsson och Annika Carlsdotter i Gräsryd emot 1466 rd. 32 sk. banco.-

Vid st. 1811 meddelades köpebrev å 3/16 mantal kr.sk.hmt Lönekullen för hovrättskommissarien J.A. Himmelman samt dess hustru C.J. Törnsten, som samma enligt salubrev den 23 mars 1810 åtkommit av Per Pettersson och Johanna Månsdotter mot 583 rd. 16 sk. rgs.

Gingsered

Två gårdar i Gingsered återfinnes i 1548 års jordebok.

Till hösttinget 1810 hade Anders Jonsson i Furubäck låtit instämma Gunne Andersson i Kåhult i påstående att visa redo för det förmynderskap han innehaft för avlidne Lars Börjessons i Gingsered omyndiga barn.

Svaranden uppgav att de omyndigas moder Börta Börjesdotter vid bouppteckningen och utredningen efter förteckningen huru Lars Börjessons omyndiga barns arvmedel äro använda under min förmynderskapsförvaltnings tid. Debet: Genom auction den 17:de oct. 1800 försålt all i bouppteckningen uppförd egendom, vilken summa utgör 678 rd. 1 sk. Utom några här nedan nämnda varor som enligt vad nämnda auctionsprotocoll utvisar vara oförsålde: En förgylld silverbägare värderad till 2 rd, silverhalvstop 10 sk, **telgyx** (**Hans: täljyxa?**) 16 sk, axelkärria med hjul 2 rd, 2 ystekorgar och 2 näveraskar 3 sk, spinneråck, 2 vävskedar och en salmebok 32 sk, ett får med ett lamm 4 rd, en halvlott i en bock 12 sk, sju skäppor råg, 4 dito korn och en dito linfrö 11 rd. 16 sk. Summa 23 rd. 40 sk.

Credit eller utbetalningar: Till Isak Andersson i Buarås 144 rd.

Bogens storbhusägare vid Mörtsjöos 100 Assar Jönsson i Furberg 42, Andreas Olofsson i Skogsgårde 95, Jöns Persson i Buarås 32, Andreas Eriksson i Witier (Widkär i Örgryte) 150, Andreas Börjesson i Kåhult 200, Maria Börjesdotter i Gingsered 200, Gunne Andersson i Hoahult 133, Swen i Gislå 18 rd. m.fl. Summa 1,158 rd. 8 sk.

Avledne Lars Börjessons hustru åtog sig betala all i sterbuset befintelig skuld, som vida överstigit tillgångarna, och jämväl att uppfostra barnen emot det hon skulle få behålla egendomen och att hon i närvaro av svaranden låtit förrätta auction på en del ägendom samt inlämnade nu följande förteckning (den ovan anförda!).

Dom: Sedan Gunne Andersson visat redo för sin förvaltning, så bliver han från vidare ansvar därför frikänd, varemot kändanden åligger att försälja de ännu i sterbhuset varande oförsålde persedlar samt därmed gottgöra den ännu obetalde skulden.

Vid vt 1821 behandlades en köpehandling enligt vilken Börje Larsson i Gingsered och h.h. Anna Andreasdotter försålt $\frac{1}{4}$ mtl. i kr.sk.hmt Gingsered till vår kära svåger och broder Andreas Andersson och syster och svägerska Brita Andersdotter i Sjönered för en köpesumma stor 833 rd. 32 sk. banco på följande villkor: Vi säljare skola hava undantag av hemmanet av det s.k. Lillagärdet allt vad som finnes inom den uppgärdade gärdesgården samt Qvarnkilarne och vad som finnes inom gärdesgården i Bögatjersås utom häradet, som genom contract är bortlämnat till Swen Gabrielsson.

Vid vt 1820 företeddes ett köpebrev enligt vilket kronoskattehemmandet $\frac{1}{4}$ dels mtl Gingsered av Börje Larsson och h.h. Anna Andersdotter såldes till Jon Bengtsson i Hägnen, Sättila, efter förteckning på löst och fast med gröda och kreatur av vad namn det vara må med åker, äng, skog och mark o.s.v.

Älmås

I 1600 års jordebok nämnes $\frac{1}{4}$ hmt Elmås.

År 1811 den 4 maj blev på anmodan av hovjägmästaren välb. herr A.W. Silfwerhjelm laga husesyn av undertecknad med biträde av nämndemannen Anders Olofsson i Fläskjum och Johannes Hansson i Kulla förrättad å $\frac{1}{4}$ dels mtl frälse hmt Elmås, vilket landbonden Måns Olofsson förledne fardag avflyttat, varvid å herr hovjägmästarens vägnar sig inställde herr fänriken J.J. von Mentzer samt avträdaren Måns Olofsson å egna vägnar.

Manbyggnaden innehåller förstuga, stuga med spis och bakugn samt kök med spis och vind över hela byggnaden, som är 16 alnar lång, 10 alnar bred och $5\frac{1}{2}$ aln hög till öfsen.

Ny spishall i stugan inlägges, som kan ske för 1 rd. 16 sk., tvenne nya järnspjäll med formar för spis och bakugn anskaffas 4 rd, ny åhlsten inlägges i bakugnen och valvet repareras, vilket med arbetslön anses till 4 rd. Tilgdet i stugan rutet och bör nytt inlägges med rear, spik och arbetslön inberäknat 10 rd.. Tre nya fönsterkarmar med bågar erfordras i stugan 6 rd, 5 st nya ruter insätts i stugufenstren 1 rd, 12 sk. Köksspisens iståndsättes 2 rd. 24 sk. I köket inlägges nytt tilgde med rar 5 rd. Tegeltaket restaureras för 24 rd.

Ladugården är 29 alnar lång, 10 bred och 4 hög till öfsan och består av fähus, stall, tvenne lador och en loge. Ny dörr för fähuset och ett bristande gångjärn anskaffas 1 rd. 16 sk. I stallen inlägges nytt tilgde ävensom dörr med lås anskaffas ny 2 rd 32 sk.

Taket över fähus och stall täckt med halm å båda sidor och befinnes försvarligt då ryggnaden bliver iståndsatt för 1 rd.

Över lador och loge erfordras till bristande tegel som med läkten, spik och uppläggning kostar 12 rd. Svinhuset odugligt. Ett nytt måste byggas, 4 alnar i fyrkant, som kostar 5 rd.

Stenbacka

Gården är med redan i 1568 års jordebok.

Vid ht 1756 inträdde för TR Börje Månsson i Stenbacka med förmälan, huruledes han väl antagit sig förmynderskapet för Olof Persson i Ekegårde (i) omyndige 4 st. barn till förvaltande av deras efter avlidna modren Karin Börjesdotters tillfallne modernearv, men som han däröver ännu icke undfått något förordnande, anhåller (han) det TR nu ville honom sådant meddela, och emedan nämnden med tillstådes varande allmoge intygade icke allenast att han är de omyndigas moderbroder utan ock vederhäftig samt till förmynderskap skickelig, alltså bliver han Börje Månsson jämte fadern Olof Persson till förmyndare för dessa myndlingar härigenom förordnad.-

I 1809 års dombok skrevs den 2 okt: jag Gustaf Bergendahl gör härmed vitterligt att jag med min kära hustrus ja och samtycke upplåter och försäljer till bonden Anders Andersson på Stenbacken ett åttondels hemman frälse, som han nu besitter, beläget uti Björketorps socken för en överenskommen och fastställd summa 416 rd. 32 sk riksgäldssedlar, vilken i dag är tillfullo betald, alltså avsäger jag mig och min hustru, barn och arvingar ifrån all bördingsrättighet och tillägnar ovannämnda köpare, dess hustru barn och arvingar detta 1/8 dels mantal att såsom all annan dess lagliga och välfångna egendom äga och bruka eller på vad sätt som helst föryttra. Göteborg den 22 sept. 1809. Sophia W. Brink. Gustaf Bergendahl.

Vidare: jag Gustaf Bergendahl – upplåter och försäljer till bonden Eric Nilsson på Stenbacken det 1/8 dels mantal uti hemmanet, som han nu besitter, för 416 rd 32 sk. Sophie W. Brink. Gustaf Bergendahl.

Stockabäck

Ett mantal Stockabäck upptas i 1547 års jordebok.

Uti angiven skrift androg Anders Andersson i Stäckabäck, huruledes en del av hans grannar företagit sig att ej allenast höst och vår utan ock om sommaren, då uti den förbi dess åboende hemmans ägor löpande ström är mindre vatten, färdas och köra däröver, samt därjämte uti samma ström idka fiske, varigenom såväl gräset nedtrampas som gärdesgårdarna neddrivas. Till hämmande varav han anhåller om TR:s förbud emot allt slikt förfördelande.-

Vid st.1809 inlämnades med anhållan om lagfart ett så lydande salubrev: Undertecknade gör härmed vitterliget det jag av fri vilja och sunt förnuft och noga övervägande upplåter och försäljer 1/8 dels mtl. kr.sk hmt Stockabäck till min gälbo Anders Jönsson i Stockabäck för en köpesumma stor 277 rd. 37 sk banco, och därjämte förbehåller jag mig undantag till min död till en ko tre stackar vall och åker ett halvt tunnlands utsäde åkren Askeråker och Dahlsåker, ängen, maden och resten i Backa. Således avhänder jag mig etc.

Som mina myndlingars andelar uti 1/8 dels mtl. Stockabäck äro så obetydliga, att de därå i en framtid icke kunna vara besuttne och sterbhusets gäld och skuld vida överstiger tillgångarne, så att hemmanet blivit utmätt, så har jag i samråd med barnens släktingar och närmaste fränder sålt detta hemman till Anders Jonsson i Stockabäck för 277 rd. 37 sk. banco, vilket är så hög köpeskilling att ingen därför kan eller vill betala mer.-

Anders Olofsson i Kärret, förmyndare.